

မြန်မာ - အချို့သောအင်တာနက်စာမျက်နှာများအား ပိတ်ပင်ရန်

ပို့ဆောင်ရေးနှင့်ဆက်သွယ်ရေးဝန်ကြီးဌာန၏ညွှန်ကြားချက်နှင့် စပ်လျဉ်းသော ဥပဒေရေးရာအကြံပြုချက်

၂၀၂၀ ခုနှစ် ဇွန်လ ၂၉ ရက်

အကြံပြုချက်အကျဉ်းချုပ်

အင်တာနက်စာမျက်နှာအချို့ကို ပိတ်ပင်ခြင်းသည်လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာစိုးရိမ်မှုအမျိုးမျိုးဖြစ်နိုင်ပေသည်။ သို့ရာတွင် ဤအကြံပြုချက် စာတမ်းတွင် အင်တာနက်စာမျက်နှာအချို့ကို ပိတ်ပင်ရန် မတ်လ ၂၀၂၀ တွင် ပို့ဆောင်ဆက်သွယ်ရေးဝန်ကြီးဌာန (MOTC) မှထုတ်ပြန်ခဲ့သော ညွှန်ကြားချက်သည် လွတ်လပ်စွာ ထုတ်ဖော်ပြောဆိုခွင့် နှင့် သတင်းအချက်အလက်ရယူထုတ်ပြန်ခွင့်ဆိုင်ရာ လူ့အခွင့်အရေးများကို ချိုးဖောက်ရာ ရောက်နေပုံကို အဓိကသုံးသပ်တင်ပြသွားမည် ဖြစ်ပါသည်။ COVID 19 ကပ်ရောဂါဖြစ်ပွားလျက်ရှိသည့် အခြေအနေတွင် MOTC ၏ညွှန်ကြားချက်သည် မြန်မာနိုင်ငံတစ်ဝန်းရှိ လူအားလုံး၏ ကျန်းမာသန်စွမ်းမှု အခွင့်အရေးကို နှစ်နာစေပါသည်။ မြန်မာနိုင်ငံမှ ပါဝင်လက်မှတ် ရေးထိုးထားသော စီးပွားရေး၊ လူမှုရေးနှင့် ယဉ်ကျေးမှု အခွင့်အရေးများဆိုင်ရာ အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ သဘောတူစာချုပ် (ICESCR) အရ ကျန်းမာသန်စွမ်းမှုအခွင့်အရေးသည် ကျန်းမာရေးဆိုင်ရာ သတင်း အချက်အလက်များ လက်လှမ်းမီနိုင်ရေး ကိုလည်း အာမခံချက်ပေးထားပါသည်။ MOTC ၏ ညွှန်ကြားချက်သည် ကျန်းမာရေးဆိုင်ရာ သတင်းအချက်အလက်များရရှိမည့် အရင်းအမြစ်များကို ပိတ်ပင်လိုက်ခြင်း နှင့် ကျန်းမာရေးသတင်းများ လက်လှမ်းမီနိုင်ရေးကို တားဆီးထားသလိုဖြစ်နေပါသည်။

ICJ ထံပေးပို့လာသော အကန့်အသတ်ရှိသည့် သတင်းအချက်အလက်များကိုအခြေခံကာ MOTC ၏ ညွှန်ကြားချက်အားမေးခွန်းထုတ်နိုင်ရန် မြန်မာတည်ဆဲဥပဒေများအရ ဆောင်ရွက်နိုင်သော အောက်ပါ အလုံးစုံ ပြန်လည်ကုစားမှု နည်းလမ်းများကို အကြံပြုတင်ပြလိုက်ရပါသည်။

ပထမဦးစွာ မြန်မာနိုင်ငံအမျိုးသားလူ့အခွင့်အရေးကော်မရှင် (MNHRC) ထံသို့ တိုင်ကြားချက်ဖွင့်ပြီး ဤကိစ္စရပ်အား ၂၀၁၄ ခုနှစ် မြန်မာ နိုင်ငံအမျိုးသားလူ့အခွင့်အရေးကော်မရှင်ဥပဒေ (MNHRC ဥပဒေ)အရ စုံစမ်းစစ်ဆေးပေးရန် တောင်းဆိုနိုင်ပါသည်။ ဤနည်းလမ်းသည် အောက်ပါအချက်များကို ထုတ်ပြန်စေဖို့ရန်အတွက် အောင်မြင်စွာဆောင်ရွက်နိုင်ပေသည်။ (၁) ပိတ်ပင်ရန် ညွှန်ကြားထားသော အင်တာနက်စာမျက်နှာများ စာရင်းအပြည့်အစုံ၊ (၂) MOTC မှ အင်တာနက် စာမျက်နှာ တစ်ခုချင်းစီအတွက် ပိတ်ပင်ရသည့်အကြောင်းပြချက်၊ (၃) ထိုကဲ့သို့ ပိတ်ပင်ဖို့ရန် အကြောင်းအရင်းအချက်အလက်များ နှင့် (၄) MOTC ၏ညွှန်ကြားချက်အတွက် အကြောင်းပြချက်ဟု ယူဆနိုင်သော ဆက်သွယ်ရေးဥပဒေ ပုဒ်မ ၇၇ အရ "အရေးပေါ် အခြေအနေ" စသည့် အချက်များဖြစ်ပါသည်။ MNHRC ဥပဒေ ပုဒ်မ ၃၇ အပေါ် MNHRC ၏ ကျဉ်းမြောင်းသော အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုချက်ကြောင့် တရားရုံးတွင်ဦးတိုက်မလျှောက်ထားမီ MNHRC ထံ တိုင်ကြားချက်ဖွင့်ခြင်းသည် အကောင်းဆုံးဖြစ်ပေလိမ့်မည်။ ဤသို့ဖြင့် MNHRC မှ ဖော်ပြပါကိစ္စရပ်အား ကိုင်တွယ်နိုင်ဖို့ရန် MNHRC ဥပဒေပုဒ်မ ၃၇ သည် အတားအဆီးမဖြစ်နိုင်တော့ပေ။

ဒုတိယအချက်အနေဖြင့် ၂၀၀၈ မြန်မာနိုင်ငံဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ပုဒ်မ ၂၉၆ (က)(၂) နှင့်ပုဒ်မ ၃၇၈၊ ၂၀၁၄ စာချွန်တော်အမိန့်လျှောက်ထားမှုဆိုင်ရာဥပဒေ^၁ (၂၀၁၄ စာချွန်တော် ဥပဒေ) နှင့် ၂၀၁၃ စာချွန်တော် အမိန့်လျှောက်ထားမှုဆိုင်ရာနည်းဥပဒေများ^၂ (၂၀၁၃ စာချွန်တော် နည်းဥပဒေ) တို့ အရ ပြည်ထောင်စုတရားလွှတ်တော်ချုပ်ထံ အာဏာပေးစာချွန်တော်အမိန့် (writ of mandamus) လျှောက်ထားနိုင်ပေသည်။ နောက်ထပ်နည်းလမ်းတစ်ခုမှာ တရားရုံးတွင် MOTC (သို့) သက်ဆိုင်ရာ အစိုးရအရာရှိတစ်ဦးအား သီးခြားသက်သာခွင့်အက်ဥပဒေအရ မြတ်ဟကြေညာပေးစေလိုမှု ဖြင့် စွဲဆိုလျှောက်ထားနိုင်ပါသည်။ သို့ရာတွင် သတိပြုရမည့် အချက်မှာ သက်ဆိုင်ရာဝန်ကြီးဌာန (အစိုးရဌာနအား တရားစွဲဆိုလျှင်) သို့ အစိုးရအရာရှိ (အရာရှိတစ်ဦးအား စွဲဆိုလျှင်) ထံသို့ အကြောင်းကြားစာ ကြိုတင်ပေးပို့ရမည်ဆိုသည့် အချက်ဖြစ်သည်။

၁။ နောက်ခံအကြောင်းအရာ

၂၀၂၀ ခုနှစ် မတ်လ ၂၀ မှ ၁၉ ရက်နေ့အတွင်း “သတင်းအမှား”၊ ညစ်ညမ်းအင်တာနက်စာမျက်နှာများနှင့် ကလေးသူငယ်လိင်ပိုင်းဆိုင်ရာ အင်တာနက်စာမျက်နှာများ အပါအဝင် အင်တာနက်စာမျက်နှာပေါင်း ၂၁၄၇ ခုကို ပိတ်ပင်ဖို့ရန် ဆက်သွယ်ရေးကုမ္ပဏီများထံ MOTC မှ ညွှန်ကြားချက်ပေးပို့ခဲ့သည်။^၃ ဤနေရာတွင် “သတင်းအမှား” ဆိုသည်မှာ COVID-19 သော်လည်းကောင်း/နှင့် အခြားကိစ္စရပ်များနှင့် ပတ်သက်ခြင်း ဟုတ်မဟုတ် မရှင်းလင်းပေ။ သို့ရာတွင် ဆက်သွယ်ရေးကုမ္ပဏီဖြစ်သည့် Telenor မှ COVID-19 အား ယင်း၏ သတင်းထုတ်ပြန်ချက်တွင် ထည့်သွင်းဖော်ပြထားပါသည်။ COVID -19 နှင့်ပတ်သက်ပြီး သတင်းအမှားများ ဖြန့်ဝေခြင်းကြောင့် ထိုအင်တာနက်စာမျက်နှာများကို ပိတ်ပင်ရခြင်းဖြစ်ကြောင်း ဆက်သွယ်ရေးညွှန်ကြားမှုဦးစီးဌာန၏ ညွှန်ကြားရေးမှူးချုပ်ဖြစ်သော ဦးမျိုးဆွေမှ ပြောကြားခဲ့ပါသည်။^၄ ဆက်သွယ်ရေးဥပဒေ ပုဒ်မ ၇၇ သည် “အများပြည်သူအကျိုးအတွက်ဆောင်ရွက်ရန်နှင့် အရေးပေါ်အခြေအနေ” တို့တွင် ဆက်သွယ်ရေး ဝန်ဆောင်မှုလုပ်ငန်းအား ယာယီရပ်ဆိုင်းရေး၊ ဆက်သွယ်မှု အမျိုးအစားတစ်ရပ်ရပ်ကို မပြုလုပ်ရေး၊ တားဆီးထိန်းသိမ်းထားရှိ” ရန်ညွှန်ကြားနိုင်သည့် အခွင့်အာဏာကို MOTC ထံအပ်နှင်းထားပါသည်။ MOTC ၏ ညွှန်ကြားချက်အရ ပိတ်ပင်ခံထားရသော အင်တာနက်စာမျက်နှာများစာရင်း အပြည့်အစုံကို MOTC မှ ထုတ်ပြန်ခြင်းမရှိပေ။ ၂၀၂၀ ခုနှစ် ဧပြီလ ၁

^၁ ဥပဒေအမှတ် ၂၄/၂၀၁၄

^၂ ပြည်ထောင်စုတရားလွှတ်တော်ချုပ်အမိန့်ကြော်ငြာစာအမှတ် ၁၁၇/၂၀၁၃

^၃ Telenor, “Press Release: Blocking of 230 websites in Myanmar based on directive from authorities,” 30 March 2020, <https://www.telenor.com.mm/en/article/blocking-230-websites-myanmar-based-directive-authorities> (Accessed 22 April 2020)

^၄ Frontier Myanmar, “Operators split as Telenor rejects govt order to block ‘fake news’ sites,” 27 March 2020.

ရက်နေ့အထိ Voice of Myanmar၊ နိရဉ္စရသတင်း၊ Karen News၊ Mekong News နှင့် ရိုဟင်ဂျာသတင်းဌာနအချို့တို့ အပါအဝင် ရခိုင် နှင့် ကရင်လူမျိုးစုများ၏ သတင်းမီဒီယာများသည် ပိတ်ပင်ခံထားရသော အင်တာနက်စာမျက်နှာများတွင်ပါဝင်ပါသည်။ ယင်းသို့ပိတ်ထားခြင်းသည် COVID-19 ဖြစ်ပွားနေချိန်တွင် အချို့သောပြည်သူများမှ ယင်းတို့ အမြဲတစေမှီခိုအားထားရသော သတင်း အရင်းအမြစ်များကို ဖယ်ရှားလိုက်သလို ဖြစ်သွားပေသည်။⁵ ရခိုင်နှင့် ရိုဟင်ဂျာသတင်း စာမျက်နှာများအား ပိတ်ပင်ထားခြင်းသည် ရခိုင်နှင့်ချင်းပြည်နယ်တို့တွင် အင်တာနက်ဖြတ်တောက်ထားခြင်းနှင့်လည်း တိုက်ဆိုင်နေပါသည်။⁶

၂။ ဆွေးနွေးချက်

လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာသက်ရောက်မှု

အင်တာနက်စာမျက်နှာအချို့ကိုပိတ်ပင်ခြင်းသည် လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာစိုးရိမ်မှုအမျိုးမျိုးဖြစ်နိုင်ပေသည်။ သတင်းအချက်အလက်များအား လွတ်လပ်စွာရယူဖြန့်ဝေခွင့်အပါအဝင် လွတ်လပ်စွာထုတ်ဖော် ပြောဆိုခွင့်သည် ဤကိစ္စတွင် တိုက်ရိုက်ပတ်သက်ပြီး ယခုအခါ အင်တာနက်နှင့် လူမှုကွန်ရက်များတွင် အဖွဲ့အစည်းများတည်ထောင်ထားရှိသည့်အတွက် လွတ်လပ်စွာစည်းရုံးလှုပ်ရှားခွင့်နှင့်လည်း သက်ဆိုင် ပေသည်။ ဤအခွင့်အရေးများသည် အခြားလူ့အခွင့်အရေးများနှင့်လည်း ပတ်သက်ဆက်နွှယ်လျက် ရှိပါသည်။ အထူးသဖြင့် ယခုလို COVID-19 ကပ်ရောဂါဘေးဖြစ်နေချိန်တွင် ကျန်းမာသန်စွမ်းရေး အခွင့်အရေးကိုလည်း မီးမောင်းထိုးပြခြင်းသည် အရေးကြီးလာပေသည်။ အကြောင်းမှာ လူသားချင်းစာနာမှု အကူအညီများ၊ ကျန်းမာရေးစောင့်ရှောက်မှု နှင့် COVID-19 ပြန့်ပွားရေးအား ကာကွယ်ထိန်းချုပ်ဖို့ရန် အရေးကြီးသည့် သတင်းအချက်အလက်များ လက်လှမ်းမီနိုင်ဖို့ရန်အတွက် အွန်လိုင်းဝန်ဆောင်မှုများကို လက်လွှတ်၍မရဘဲ အားထားရသောကြောင့် ဖြစ်သည်။ ဤအကြံပြုချက်စာတမ်းတွင် လွတ်လပ်စွာ ထုတ်ဖော်ပြောဆိုခွင့် နှင့် ကျန်းမာသန်စွမ်းရေးအခွင့်အရေးကို အဓိကဆွေးနွေးသွားမည် ဖြစ်သော်လည်း

⁵ International Commission of Jurists, "Myanmar: Government must lift online restrictions in conflict-affected areas to ensure access to information during COVID-19 pandemic," 10 April 2020. Karen Human Rights Group, "Statement on COVID-19 and Blocking of Ethnic News Websites," 9 April 2020; Joint Civil Society Statement on Myanmar government's orders to block over 200 websites, April 2020, <https://www.apc.org/en/pubs/joint-civil-society-statement-myanmar-governments-orders-block-over-200-websites> (Accessed 6 May 2020)

⁶ International Commission of Jurists, "Myanmar: Year-long Internet shutdown must be brought to an end," 20 June 2020; International Commission of Jurists, "Myanmar: Government must lift online restrictions in conflict-affected areas to ensure access to information during COVID-19 pandemic," 10 April 2020.

အင်တာနက်စာမျက်နှာအချို့အား ပိတ်ပင်ခြင်းသည် လူ့အခွင့်အရေးအများအပြားကို သက်ရောက်မှု ရှိပေသည်။⁷

(၁) နိုင်ငံတကာလူ့အခွင့်အရေးဥပဒေ

လွတ်လပ်စွာထုတ်ဖော်ပြောဆိုခွင့်

လွတ်လပ်စွာထုတ်ဖော်ပြောဆိုခွင့်နှင့် သတင်းအချက်အလက်များရယူခွင့်တို့ကို နိုင်ငံတကာယေယူယျ လူ့အခွင့်အရေးဥပဒေဖြင့် အကာအကွယ်ပေးထားပါသည်။ အထူးသဖြင့် ပြည်သူ့ရေးရာနှင့်နိုင်ငံရေး အခွင့်အရေးများဆိုင်ရာ အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာသဘောတူစာချုပ် (ICCPR) ပုဒ်မ ၁၉ အရသော်လည်းကောင်း နိုင်ငံတကာဓလေ့ထုံးတမ်းဥပဒေအရသော်လည်းကောင်း အကာအကွယ်ပေးထားပါသည်။ ယင်းအချက်များ ကို အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ လူ့အခွင့်အရေးကြေညာစာတမ်း (UDHR) တွင်လည်း ထည့်သွင်းထားပြီး မြန်မာအပါအဝင် ၁၉၉၃ ဗီယက်နာကြေညာချက်နှင့်လုပ်ငန်းစီမံချက်တို့၏ အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများအားလုံးမှ အတည်ပြုထားပြီး ကုလအဖွဲ့အစည်းများ၏ ဆုံးဖြတ်ချက်များတွင်လည်း ပါဝင်ပါသည်။

မြန်မာနိုင်ငံသည် လက်ရှိတွင် ICCPR အားလက်မှတ်ရေးထိုးထားခြင်းမရှိသော်လည်း ပုဒ်မ ၁၉ တွင်ပါဝင်သော ခွင့်ပြုနိုင်သောထိန်းချုပ်မှုအတိုင်းအတာအပါအဝင် လွတ်လပ်စွာပြောဆိုခွင့်သည် ယေဘုယျ နိုင်ငံတကာဥပဒေအရ ကြိမ်ဖန်များစွာ အတည်ပြုခဲ့ပြီးသော အခွင့်အရေးတစ်ရပ်ဖြစ်ကြောင်း အသိအမှတ် ပြုထားကြပါသည်။ ICCPR ၏ ပုဒ်မ ၁၉ တွင်

⁷ ဆက်သွယ်ရေးကုမ္ပဏီများသည် အစိုးရအာဏာပိုင်များ၏ ထုတ်ပြန်သော ညွှန်ကြားချက်များနှင့် နည်းဥပဒေများကို လိုက်နာဖို့ရန်တာဝန်ရှိသော်လည်း ကုမ္ပဏီများအားလုံးသည် လူ့အခွင့်အရေးနှင့်စပ်လျဉ်းပြီး ကုလ စီးပွားရေးနှင့် လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ အခြေခံလမ်းညွှန်ချက်သဘောတရားများကို လိုက်နာဖို့ရန်လည်း လိုအပ်ပါသည်။ အဓိပ္ပာယ်မှာ ကုမ္ပဏီများအနေဖြင့် “အခြားသူများ၏လူ့အခွင့်အရေးများအားမချိုးဖောက်မိစေရန်နှင့် ယင်းတို့ပါဝင်ပတ်သက်လျက် ရှိသော ဆိုးဝါးသောလူ့အခွင့်အရေးချိုးဖောက်မှုများကို ကိုင်တွယ်ဖြေရှင်းဖို့ရန်” လိုအပ်ပါသည်။ UNGPs သည် တိုက်ရိုက်လိုက်နာရမည့် ဥပဒေပြဋ္ဌာန်းချက်များမဟုတ်သော်လည်း ယင်းတို့သည် နိုင်ငံတကာလူ့အခွင့်အရေးဥပဒေကို အထိုက်အလျောက်ထင်ဟပ်နေပါသည်။ အထူးသဖြင့် နိုင်ငံအစိုးရ၏ ကာကွယ်စောင့်ရှောက်ရန်တာဝန်များနှင့် ဆက်စပ်လျက်ရှိပါသည်။ သို့ရာတွင် ယင်းလမ်းညွှန်ချက်များသည် သက်ဆိုင်သူများ၏ လူ့အခွင့်အရေးများကို လေးစားလိုက်နာသည့် နည်းလမ်းများကို ကုမ္ပဏီများအတွက် ညွှန်ပြပေးပါသည်။ ဤကိစ္စရပ်တွင် ဆက်သွယ်ရေးကုမ္ပဏီများသည် တိုင်ကြားချက်ကိုပူးပေါင်းပါဝင်နိုင်သလို၊ တရားလိုဘက်မှအမှုတည်ဆောက်ရေး အတွက်လည်း ကူညီနိုင်ပြီး၊ ထိုကဲ့သို့ ကိစ္စရပ်များအားစိုးရိမ်ကြောင့် သတင်းထုတ်ပြန်ချက်တွင်လည်း ပူးပေါင်း ပါဝင်နိုင်ပါသည်။ ပုဒ်မ ၂၂ အရ MNHRC ၏ အာဏာနှင့်တာဝန်များထဲမှာ တစ်ခုမှ သင့်လျော်သော စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများနှင့် တိုင်ပင်ဆွေးနွေးရန် ဖြစ်ပါသည်။ ဆက်သွယ်ရေးကုမ္ပဏီများမှ လိုက်နာဖို့ရန် လိုအပ်သော MOTC ၏ညွှန်ကြားချက်ကြောင့် ပေါ်ထွက်လာသော လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ စိုးရိမ်မှုများကို ဤပုံစံဖြင့် ကျိုးကြောင်းဆီလျော်စွာ ဖြေရှင်းနိုင်ပေသည်

ပုဒ်မ ၁၉ (၁)။ မည်သူမဆို လွတ်လပ်စွာအတားအဆီးမရှိ ထင်မြင်ယူဆနိုင်ခွင့်ရှိပေသည်။

(၂) မည်သူမဆိုလွတ်လပ်စွာဖွင့်ဟဖော်ပြနိုင်ခွင့်ရှိသည်။ ယင်းတွင် နိုင်ငံနယ်နိမိတ်များကို ထောက်ထားရန်မလိုဘဲ သတင်းအကြောင်းအရာနှင့် သဘောတရားများကို နှုတ်ဖြင့်လည်းကောင်း၊ လက်ရေးမူဖြင့်လည်းကောင်း (သို့) ပုံနှိပ်၍သော်လည်းကောင်း၊ အနုပညာလက်ရာဖြင့် သော်လည်းကောင်း (သို့မဟုတ်) ကြိုက်နှစ်သက်ရာ မည်သည့်ကြားခံနယ် တနည်းနည်းဖြင့်သော် လည်းကောင်း ရှာယူဆည်းပူး၊ လက်ခံ၊ ဝေငှာဖြန့်ချိခွင့် လည်းပါဝင်ပါသည်။

(၃) ဤပုဒ်မ၏ အပိုဒ် ၂ တွင်ဖော်ပြထားသော အခွင့်အရေးများကို ကျင့်သုံးရာတွင် အထူးတာဝန်ဝတ္တရားများရှိပါသည်။ သို့ဖြစ်၍ ကန့်သတ်ချက်အချို့ရှိနိုင်ပေသည်။ သို့ရာတွင် ယင်းကန့်သတ်ချက်များသည် ဥပဒေတွင် အောက်ပါအတိုင်းဖော်ပြထားသည့်အချက်များသာ ဖြစ်ရန်လိုအပ်ပြီး လိုအပ်မှသာ ကျင့်သုံးရပေမည်။

(က) အခြားသူများ၏ အခွင့်အရေးများနှင့် ဂုဏ်သိက္ခာနှင့်စပ်လျဉ်းခြင်း၊

(ခ) အမျိုးသားလုံခြုံရေးနှင့် ရပ်ရွာတည်ငြိမ်ရေး၊ ပြည်သူ့ကျန်းမာရေး နှင့် ကိုယ်ကျင့် တရားများ စသည်တို့အား ကာကွယ်စောင့်ရှောက်ခြင်း။

ICCPR ၏ ပုဒ်မ ၁၉ သည် မူလ UDHR ပုဒ်မ ၁၉ တွင် ဖော်ပြထားသောအခွင့်အရေးများကို ပြန်လည်ဖော်ပြပြီး အသေးစိတ်ရှင်းပြထားခြင်းဖြစ်သည်။ ယင်းတွင် “အနှောင့်အယှက်မရှိဘဲ လွတ်လပ်စွာ ထင်မြင်ယူဆနိုင်ခွင့်နှင့် နိုင်ငံနယ်နိမိတ်များကို ထောက်ထားရန် မလိုဘဲ သတင်းအကြောင်းအရာ နှင့် သဘောတရားများကို တစ်နည်းနည်းဖြင့် လွတ်လပ်စွာ ရှာယူဆည်းပူးနိုင်ခွင့်၊ လက်ခံနိုင်ခွင့် နှင့် ဝေငှာဖြန့်ချိခွင့်” တို့ ပါဝင်ပါသည်။

ICCPR ပုဒ်မ ၁၉ ၏ အတိုင်းအတာအား ခိုင်ခိုင်မာမာ အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုထားမှုကို ကုလလူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ ကော်မတီ၏ ယေဘုယျသဘောထား အမှတ် (၃၄) တွင် တွေ့နိုင်ပါသည်။^၈

ပုဒ်မ ၁၉ (၃) အရ ယင်းအခွင့်အရေးသည် ကန့်သတ်မှုအချို့ရှိနိုင်ပေသည်။ သို့ရာတွင် ထိုကန့်သတ်မှုများကို ကျဉ်းမြောင်းစွာသတ်မှတ်ထားသော အခြေအနေများ၌သာ အထူးတလည် ကျင့်သုံးဆောင်ရွက်ရပေမည်။ အထူးသဖြင့် ယင်းကန့်သတ်ချက်များသည် အောက်ပါအချက်များနှင့် ပြည့်စုံရပေမည်။

^၈ UN Human Rights Committee, CCPR/C/GC/34, General Comment no. 34: Article 19: Freedoms of opinion and expression (2011)

(၁) ဥပဒေအရ သတ်မှတ်ထားပြီး တိကျသေချာမှုရှိရမည် (principle of legality) ဆိုသည့် သဘောတရား နှင့် ပြည့်စုံရမည်။ အဓိပ္ပာယ်မှာ ယင်းကန့်သတ်ချက်များ၏ အတိုင်းအတာကို ရှင်းလင်းတိကျစွာ ဖော်ပြရမည်။

(၂) တရားသဖြင့်ရည်မှန်းချက် ဖြစ်မြောက်စေရန်ဦးတည်ရမည်။ ယင်းရည်မှန်းချက်သည် အောက်ပါသတ်မှတ်ချက်များနှင့် ပြည့်စုံရမည်။ အခြားသူများ၏ အခွင့်အရေးများနှင့် ဂုဏ်သိက္ခာနှင့် သက်ဆိုင်ခြင်း၊ အမျိုးသားလုံခြုံရေးအား ကာကွယ်ခြင်း၊ ရပ်ရွာတည်ငြိမ်ရေးအား ကာကွယ်ခြင်း၊ ပြည်သူ့ကျန်းမာရေးနှင့် ကိုယ့်ကျင့်တရားများအား ကာကွယ်ခြင်း စသည့်တို့ဖြစ်သည်။

(၃) တရားသဖြင့်ရည်မှန်းချက်ပေါက်မြောက်အောင်မြင်ဖို့ရန် မရှိမဖြစ်လိုအပ်ပြီး အချိုးအစား မျှတမှုရှိရမည်။

လက်ရှိကိစ္စရပ်အား ဤစံနှုန်းများဖြင့် ချိန်ထိုးကြည့်လျှင် အွန်လိုင်းပေါ် ရှိရေးသားဖော်ပြချက်များကို ဖယ်ရှားခြင်း (သို့) စည်းကမ်းတင်းကြပ်ခြင်း တို့သည် လွတ်လပ်စွာထုတ်ဖော်ပြောဆိုခွင့်နှင့် သက်ဆိုင်သည်မှာ ထင်ရှားပေသည်။⁹ “အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာလူ့အခွင့်အရေး ကြေညာစာတမ်း နှင့် ပြည်သူ့ရေးရာနှင့်နိုင်ငံရေး အခွင့်အရေးများဆိုင်ရာ အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာသဘောတူစာချုပ်၏ အသီးသီးတွင်ပါဝင်သော ပုဒ်မ ၁၉ များ နှင့် အညီ အွန်လိုင်းပြင်ပတွင် ခံစားရရှိသောအခွင့်အရေးများ အထူးသဖြင့် နိုင်ငံနယ်နိမိတ်များကို ထောက်ထားရန် မလိုဘဲ ကြိုက်နှစ်သက်ရာနည်းဖြင့် လွတ်လပ်စွာ ထုတ်ဖော်ပြောဆိုခွင့်တို့ကို အွန်လိုင်းတွင်လည်း ကာကွယ်စောင့်ရှောက်ပေးရမည်” ဆိုသည့် ဆုံးဖြတ်ချက် တစ်ရပ်ကို ၂၀၁၈ ခုနှစ် ဇူလိုင်လတွင် ကုလလူ့အခွင့်အရေးကောင်စီမှ အားလုံးသဘောတူ အတည်ပြုခဲ့ပါသည်။¹⁰ ထိုနည်းတူစွာ လွတ်လပ်စွာထုတ်ဖော်ပြောဆိုခွင့်ဆိုင်ရာ ကုလအထူးကိုယ်စားလှယ်မှ ၂၀၁၁ တွင် အောက်ပါအတိုင်း ရှင်းလင်းချက်ပေးခဲ့သည်။

ကြားခံနယ်တစ်နည်းနည်းဖြင့် လူသားအားလုံးသည် မိမိ၏ ထင်မြင်ယူဆချက်ကို လွတ်လပ်စွာ ထုတ်ဖော်ပြောဆိုခွင့်ရှိကြောင်းကို ရှင်းလင်းစွာရေးသားထားခြင်းဖြင့် နောင်ပေါ်ပေါက်လာမည့် နည်းပညာတိုးတက်မှုများကို အသုံးပြုပြီး မိမိတို့၏ လွတ်လပ်စွာထုတ်ဖော်ပြောဆိုခွင့် ကျင့်သုံးမှုကို ထည့်သွင်းလက်ခံနိုင်အောင် အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာလူ့အခွင့်အရေးကြေညာစာတမ်း နှင့် သဘောတူစာချုပ် တို့တွင်ပါဝင်သော ပုဒ်မ ၁၉ ကို အမျှော်အမြင်ကြီးစွာ ရေးဆွဲခဲ့ခြင်း ဖြစ်ကြောင်း အထူးကိုယ်စားလှယ်မှ ထောက်ပြပါသည်။ ထို့ကြောင့် နိုင်ငံတကာ လူ့အခွင့်အရေး

⁹ UN Human Rights Committee, CCPR/C/GC/34, General Comment no. 34: Article 19: Freedoms of opinion and expression (2011) para 12, 15, 43. See <https://www.ohchr.org/EN/Issues/FreedomOpinion/Pages/Factsheets.aspx>

¹⁰ UN Human Rights Council, 'The promotion, protection and enjoyment of human rights on the Internet', 4 July 2018, UN Doc No. A/HRC/38/L.10/Rev.1 ('A/HRC/38/L.10/Rev.1'), p3; ယင်းဆုံးဖြတ်ချက် သည် ၂၀၁၆ တွင် ထုတ်ဖော်ခဲ့သဘောတရားကိုထပ်မံအတည်ပြုထုတ်ဖော်ခြင်းဖြစ်သည်။ ၂၀၁၆ တွင် ဆုံးဖြတ်ချက်ကို အားလုံးသဘောတူအတည်ပြုခဲ့ခြင်းဖြစ်ပါသည်။

ဥပဒေမူဘောင်သည် ယနေ့အချိန်အထိ သက်ဆိုင်နေဆဲဖြစ်ပြီး အင်တာနက်ကဲ့သို့ အသစ်သစ်သော ဆက်သွယ်ရေးနည်းပညာများအတွက်လည်း အကျိုးဝင်ပေသည်။¹¹

အွန်လိုင်းပေါ်ရှိရေးသားဖော်ပြချက်အား ဖယ်ရှား (သို့) တင်းကြပ်သည့် မည်သည့်ညွှန်ကြားချက်မဆို ကျိုးကြောင်းဆီလျော်စွာ အကြောင်းပြချက်ပေးနိုင်ရမည်ဖြစ်ပြီး အထက်တွင် တင်ပြခဲ့သော အချက် သုံးချက်နှင့် ပြည့်စုံရမည်ဖြစ်သည်။ မဟုတ်လျှင် နိုင်ငံတကာဥပဒေ နှင့် လွတ်လပ်စွာထုတ်ဖော်ပြောဆိုခွင့် စံနှုန်းများကို ချိုးဖောက်ရာရောက်ပါသည်။

ပထမဦးစွာ တိကျသေချာမှုရှိရမည်ဆိုသည့် အချက်နှင့်စပ်လျဉ်းပြီး ဆက်သွယ်ရေးဥပဒေပုဒ်မ ၇၇ အရ “အရေးပေါ်အခြေအနေ” ဆိုသည့် စကားရပ်ကို ဥပဒေတွင် ရှင်းလင်းစွာ အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုထားခြင်းမရှိပေ။ ပုဒ်မ ၇၇ သည် နိုင်ငံတကာလူ့အခွင့်အရေးဥပဒေ နှင့် လွတ်လပ်စွာထုတ်ဖော်ပြောဆိုခွင့် နှင့် သတင်းအချက် အလက်ရယူခွင့် စံနှုန်းများနှင့် ကိုက်ညီမှုမရှိကြောင်း ICJ မှ ယခင်က တင်ပြခဲ့ပါသည်။¹² ပုဒ်မ ၇၇ မှာ တိကျသေချာမှုရှိမရှိဆိုသည့် မေးခွန်းကြောင့် MOTC ညွှန်ကြားချက်၏ ခိုင်လုံမှုရှိမရှိကိုပါ မေးခွန်းထုတ်ဖွယ်ရာ ဖြစ်လာပါသည်။ ထို့အပြင် MOTC မှ ညွှန်ကြားချက်ထုတ်ပြန်ရသည့် အကြောင်း အရင်းဖြစ်သည့် “အရေးပေါ်အခြေအနေ” ကို ရှင်းလင်းဖော်ပြထားခြင်းမရှိပေ။ ယင်းအချက်ကို ယုံမှတ်ရန် အတွက် မဖြစ်နိုင်ပေ။ အဘယ့်ကြောင့်ဆိုသော် တောင်းခံသည့် ရည်ရွယ်ချက်နှင့် အမိန့်ညွှန်ကြား ချက်သည် ဥပဒေနှင့် ညီညွတ်မှုရှိ၊ မရှိကို တိုက်ဆိုင်စိစစ်ရမည်ဖြစ်သည်။ တယ်လီနော်၏ ပြောကြားချက်အရ ထိုညွှန်ကြားချက်သည် သတင်းအမှားများ၊ ညစ်ညမ်းအင်တာနက် စာမျက်နှာများ နှင့် ကလေးသူငယ်

¹¹ Report of the Special Rapporteur on the promotion and protection of the right to freedom of opinion and expression, A/HRC/17/27, 16 May 2011, para 21; ထို့အပြင် United Nations (UN) Special Rapporteur on Freedom of Opinion and Expression, the Organization for Security and Co-operation in Europe (OSCE) Representative on Freedom of the Media, the Organization of American States (OAS) Special Rapporteur on Freedom of Expression and the African Commission on Human and Peoples' Rights (ACHPR) Special Rapporteur on Freedom of Expression and Access to Information, 'Joint Declaration on Freedom of Expression and the Internet', 1 June 2011 ('Joint Declaration on Freedom of Expression and the Internet'), para 1a. အောက်ပါစာမျက်နှာတွင်ရယူနိုင်သည်:
<https://www.osce.org/fom/78309?download=true>

¹² International Commission of Jurists, "Dictating the Internet: Curtailing Free Expression, Opinion and Information Online in Southeast Asia" (2019), pp. 140-141, 149-150 (The lack of independent judicial oversight of authorities tasked to enforce these powers is also a problem); International Commission of Jurists, "Myanmar: Year-long Internet shutdown must be brought to an end," 20 June 2020.

လိင်ပိုင်းဆိုင်ရာ အင်တာနက်စာမျက်နှာများကို ဖြေရှင်းဖို့ရန်အတွက် ဖြစ်ပါသည်။¹³ အစိုးရဘက်မှ ရှင်းလင်း ပြည့်စုံသည့် အချက်အလက်များထုတ်ပြန်ခြင်းမရှိသည့်အတွက် သက်ရောက်မှုရှိသော အင်တာနက် စာမျက်နှာများသည် COVID-19 နှင့်ဆက်စပ်ပြီး “သတင်းအမှားများ” ဖြန့်ဝေမှုကြောင့်သော်လည်းကောင်း (သို့) အခြားအကြောင်းတစ်ရပ်ရပ်ကြောင့်သော်လည်းကောင်း ပိတ်ပင်ခံထားရခြင်း ဟုတ်မဟုတ်ကို သိရှိဖို့ရန် ခက်ခဲပေသည်။

ဒုတိယအချက်အနေဖြင့် အထက်တွင်ဖော်ပြခဲ့သည့်အတိုင်း ရှင်းလင်းမှုမရှိသောကြောင့် ထုတ်ပြန်ထားသော အကြောင်းအရင်းနှင့် ယင်း၏ ကျိုးကြောင်းခိုင်လုံမှုရှိမရှိတို့ကို အကဲဖြတ်ဖို့ရန် ခက်ခဲပေသည်။ “သတင်းအမှား” ပုံစံအချို့သည် အခြားသူများ၏ အခွင့်အရေးများနှင့် ဂုဏ်သိက္ခာ (သို့) အများပြည်သူကျန်းမာရေး စသည့်တို့အပေါ်တွင် ဆိုးဝါးသောသက်ရောက်မှုများ ရှိနိုင်ပါသည်။ သို့ရာတွင် ယင်း၏ ရည်ရွယ်ချက်များ နှင့် ဆောင်ရွက်သည့်အတိုင်းအတာတို့ကို ရှင်းလင်းစွာ ထုတ်ပြန်သင့်ပေသည်။ ကလေးသူငယ်များ၏ အခွင့်အရေး နှင့် အခြားသူများ၏ အခွင့်အရေးများကို ကာကွယ်ခြင်းသည် ကျိုးကြောင်းခိုင်မာသော ရည်ရွယ်ချက်ဖြစ်ပေသည်။ “ညစ်ညမ်းအင်တာနက်စာမျက်နှာများ” ကိုပိတ်ပင်ခြင်းနှင့်စပ်လျဉ်းပြီး ယင်း၏ ကျိုးကြောင်းခိုင်လုံမှုအား အကဲဖြတ်နိုင်ဖို့ရန် ထိုစကားရပ်ကို တိကျစွာအဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုဖို့ရန်လိုအပ်ပါသည်။ အကြောင်းမှာ “ညစ်ညမ်းအင်တာနက်စာမျက်နှာများ” များအဖြစ် သတ်မှတ်ထားသော အချို့သော အင်တာနက် စာမျက်နှာများကို တားဆီးခြင်းသည် ကျိုးကြောင်း ခိုင်လုံမှုရှိချင်မှ ရှိပေမည်။

တတိယအချက်အနေဖြင့် ထိုစကားရပ်များအား ကျိုးကြောင်းခိုင်လုံသောရည်ရွယ်ချက်များအဖြစ် လက်ခံလျင်တောင်မှ သတင်းအမှားများဟု ယူဆထားသော ရေးသားဖော်ပြချက်များ၊ ညစ်ညမ်းအင်တာနက် စာမျက်နှာများ နှင့် ကလေးသူငယ်လိင်ပိုင်းဆိုင်ရာ အင်တာနက်စာမျက်နှာများကို ကိုင်တွယ်ဖြေရှင်းသည့် နည်းလမ်းများသည် ထိုရည်ရွယ်ချက်များကို အကောင်အထည်ဖော်ဖို့ရန် မလိုအပ်သလို အချိုးအစား မျှတမှုလည်း မရှိပေ။ အင်တာနက်စာမျက်နှာတစ်ခုလုံးအား ပိတ်ပင်ခြင်းထက် MOTC သည် ထိုစာမျက်နှာပေါ်ရှိ ရေးသားဖော်ပြချက်တစ်ခုချင်းစီအား လုံလောက်သော အကျိုးအကြောင်း ထောက်ပြပြီး ပြည်တွင်းဥပဒေအရ ကျိုးကြောင်းခိုင်လုံမှုရှိသော ရည်ရွယ်ချက်အတိုင်း ဖယ်ရှားဖို့ရန် ညွှန်ကြားနိုင်ပါသည်။ ရေးသားဖော်ပြချက် တစ်ခုချင်းစီအား ဖယ်ရှားခြင်းနှင့်စာလျင် အင်တာနက်စာမျက်နှာတစ်ခုလုံးအား ပိတ်ပင်ခြင်းသည် အလွန်ကျယ်ပြန့်ပါသည်။

အခြားအခွင့်အရေးအများစုနှင့်အတူ လွတ်လပ်စွာထုတ်ဖော်ပြောဆိုခွင့်ကို မည်သူမဆို နိုင်ငံသားဖြစ်မှု မဖြစ်မှု အပါအဝင် ခွဲခြားဆက်ဆံမှုမရှိဘဲ ခံစားပိုင်ခွင့်ရှိပါသည်။

¹³ Telenor, “Press Release: Blocking of 230 websites in Myanmar based on directive from authorities,” 30 March 2020, <https://www.telenor.com.mm/en/article/blocking-230-websites-myanmar-based-directive-authorities> (Accessed 22 April 2020)

ကျန်းမာသန်စွမ်းမှုအခွင့်အရေး

မြန်မာနိုင်ငံသည် ICESCR နှင့် ကလေးသူငယ်အခွင့်အရေးများဆိုင်ရာသဘောတူစာချုပ် (CRC) တို့၏ အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံဖြစ်ပါသည်။ ယင်းနှစ်ခုစလုံးသည် ကျန်းမာသန်စွမ်းမှုအခွင့်အရေးကို အာမခံချက် ပေးထားပါသည်။ လူ့အခွင့်အရေးအားလုံး¹⁴ကဲ့သို့ ကျန်းမာသန်စွမ်းမှုအခွင့်အရေးသည်လည်း နိုင်ငံသားဖြစ်မှု မဖြစ်မှု အပါအဝင် ခွဲခြားဆက်ဆံမှုမရှိဘဲ အားလုံးအပေါ် အာမခံချက်ပေးထားပါသည်။

ICESCR အရ ကျန်းမာသန်စွမ်းမှုအခွင့်အရေးနှင့် စပ်လျဉ်းသော မြန်မာနိုင်ငံ၏ တာဝန်ဝတ္တရားများ၏ အတိုင်းအတာကို မကြာသေးမီက ထုတ်ဝေခဲ့သော စာတမ်းအကျဉ်းချုပ်တွင် ICJ မှဆွေးနွေးထားပါသည်။¹⁵

အခြားလူ့အခွင့်အရေးများကဲ့သို့ ကျန်းမာရေးအခွင့်အရေးသည်လည်း လူသားအားလုံးအပေါ် အာမခံချက်ပေးနိုင်ရပေမည်။ ဤအချက်ကို ICESCR ၏ အခန်း ၂ တွင် အတည်ပြုပြဋ္ဌာန်းထားပြီး ယင်းအချက်သည် ခွဲခြားဆက်ဆံမှုမရှိရေးမူ၏ အခြေခံအုတ်မြစ်ဖြစ်ပြီး ယင်းကို ချက်ချင်း ဆောင်ရွက်ရမည့် တာဝန်ရှိပါသည်။ အခန်း ၂ တွင် လူမျိုး၊ အသားရောင်၊ လိင်၊ ဘာသာစကား၊ နိုင်ငံသား၊ ကိုးကွယ်ရာဘာသာ၊ နိုင်ငံရေး (သို့) အခြားယုံကြည်ချက်၊ နေရာ (သို့) လူမှုဇာတိ၊ ပိုင်ဆိုင်မှု၊ မွေးဖွားမှု၊ ကိုယ်လက်အင်္ဂါချွတ်ယွင်းမှု၊ အသက်၊ အိမ်ထောင်ရှိခြင်း၊ လိင်စိတ်တိမ်းညွတ်မှု နှင့် ဂျင်ဒါအမှတ်သည် ကျန်းမာရေးအခြေအနေ၊ နေရပ်ဒေသ၊ လူမှုစီးပွားရေးအခြေအနေနှင့် အခြားအခြေအနေများ စသည့်အချက်များအပေါ်မူတည်ပြီး အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများအားလုံးမှ ခွဲခြားဆက်ဆံမှုလုပ်ခြင်းကို တားမြစ်ထားသည်။¹⁶ အဓိပ္ပာယ်မှာ ကျန်းမာရေးစောင့်ရှောက်မှု နှင့် ကျန်းမာရေးစောင့်ရှောက်မှုအရင်းအမြစ်များ ခွဲဝေမှုတို့တွင် အထက်ဖော်ပြပါအချက်များ အပေါ် မူတည်ပြီး မဆောင်ရွက်ဖို့ရန် လိုအပ်ပါသည်။ ကျန်းမာရေးအခွင့်အရေးကို အားလုံးအတွက် သာတူညီမျှစွာ အကာအကွယ်ပေးရန် လိုအပ်ပါသည်။

xxx

မြန်မာနိုင်ငံ၏ လက်ရှိ ရှိနေသောအရင်းအမြစ် ဘောင်အတွင်းမှ ကျန်းမာရေးအခွင့်အရေးကို အပြည့်အဝပေးနိုင်ဖို့ရန် တဆင့်ပြီးတဆင့် ဆောင်ရွက်သွားရမည် ဖြစ်သော်လည်း ထိုအခွင့်အရေး၏

¹⁴ နိုင်ငံရေးအခွင့်အရေးများနှင့်ပတ်သက်သော ICCPR ၏ ပုဒ်မ ၂၅ မှလွဲလျှင်

¹⁵ International Commission of Jurists, "COVID-19 and Human Rights: Upholding the Right to Health in Myanmar's Conflict Areas" (2020).

¹⁶ ICESCR, article 2(2); Committee on Economic, Social and Cultural Rights, General Comment No. 20, Non-discrimination in economic, social and cultural rights (art. 2, para. 2, of the International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights), UN Doc. E/C.12/GC/20 (2009).

အချက်အများစုမှာ ချက်ချင်း သက်ရောက်မှုရှိပေသည်။¹⁷ အဓိပ္ပာယ်မှာ အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများမှာ ထိုအချက်များကို ချက်ချင်းဆောင်ရွက်ဖို့ရန် လိုအပ်ပါသည်။ ထိုချက်ချင်းအသက်ဝင်သော “အဓိကတာဝန်များ” မှာ အောက်ပါအတိုင်းဖြစ်ပါသည် -

- (က) ဆေးရုံ၊ ဆေးခန်း၊ ကျန်းမာရေးအသုံးအဆောင်နှင့် ဝန်ဆောင်မှုများကို လက်လှမ်းမီပိုင်ခွင့် အထူးသဖြင့် ထိခိုက်လွယ်သော (သို့) ဖယ်ကျင်ခံထားရသော အစုအဖွဲ့များအပေါ် ခွဲခြားဆက်ဆံမှုမရှိစေအောင် ဆောင်ရွက်ထားရှိရန်၊
- (ခ) အာဟာရဓါတ်လုံလောက်ပြီး စိတ်ချရသော အဓိကအစားအသောက်များကို အနည်းဆုံး လိုအပ်သောပမာဏအထိ လက်လှမ်းမီနိုင်မှုရှိစေအောင် ဆောင်ရွက်ထားရှိရန်၊
- (ဂ) အခြေခံအမိုးအကာ၊ အိမ် နှင့် အညစ်အကြေးစွန့်ပစ်နိုင်မှုတို့ကို လက်လှမ်းမီဖို့ရန်နှင့် အန္တရာယ်ကင်းပြီး သယ်ဆောင်သွားနိုင်သောရေ လုံလောက်စွာရရှိအောင် ဆောင်ရွက်ထားရှိရန်၊
- (ဃ) WHO မှ မကြာမကြာ သတ်မှတ်ပေးထားသော အဓိကဆေးဝါးများကို ထောက်ပံ့ပေးရန်၊
- (င) ဆေးရုံ၊ ဆေးခန်း၊ ကျန်းမာရေးအသုံးအဆောင်နှင့် ဝန်ဆောင်မှုများ သာတူညီမျှစွာ ခွဲဝေမှု ရှိအောင် ဆောင်ရွက်ထားရှိရန်၊
- (စ) နိုင်ငံအတွင်းမှီတင်းနေထိုင်သူအားလုံးအတွက် ကူးစက်ရောဂါပြန့်ပွားခြင်း နှင့် ကာကွယ်ခြင်း ပညာရပ်အပေါ် အခြေခံပြီး အမျိုးသားပြည်သူ့ကျန်းမာရေးမဟာဗျူဟာ နှင့် စီမံချက်တို့ကို ရေးဆွဲအကောင်အထည်ဖော်ရန်။¹⁸

¹⁷ Committee on Economic, Social and Cultural Rights, General Comment No. 14 The Right to the Highest Attainable Standard of Health (Art. 12), UN Doc. E/C.12/2000/4 (2000), para. 30-31; International Commission of Jurists, “Adjudicating Economic, Social and Cultural Rights at National Level: A Practitioners Guide,” (2014), p. 36-40.

¹⁸ Committee on Economic, Social and Cultural Rights, General Comment No. 14 The Right to the Highest Attainable Standard of Health (Art. 12), UN Doc. E/C.12/2000/4 (2000), para. 43, 29; See, generally, International Commission of Jurists, “Adjudicating Economic, Social and Cultural Rights at National Level: A Practitioners Guide,” (2014); ICESCR ၏ အခန်း (၅) တွင် ကျန်းမာရေးအခွင့်အရေးအားကန့်သတ်ခြင်းကို ကျဉ်းမြောင်းစွာသတ်မှတ်ထားသောဘောင်အတွင်း၌ ခွင့်ပြုထားပါသည်။ ထိုကန့်သတ်မှုသည် ကျန်းမာရေး အခွင့်အရေးများ၏ အရင်းခံသဘောတရားနှင့် ကိုက်ညီမှုရှိပြီး ဒီမိုကရေစီကျင့်သုံးသောလူ့အဖွဲ့အစည်း၏ အများပြည်သူအကျိုးတစ်ခုတည်းအတွက်သာ ဦးတည်ရမည်ဖြစ်ပြီး ထိုကန့်သတ်မှုကို ဥပဒေအရ ပြဌာန်းထားရှိ ရပါမည်။ မည်သည့်ကန့်သတ်မှုမဆို မဖြစ်မနေဆောင်ရွက်ရမည့် သဘောရှိရမည်။ အချိုးအစားညီမျှရမည်။ နောက်ပြီး “အခြားရွေးချယ်နိုင်စရာများရှိရင် အနည်းဆုံးကန့်သတ်မှုကို” ရွေးချယ်ဆောင်ရွက်ရမည် ဖြစ်သည်။ အရေးကြီးသည့် အချက်မှာ အများပြည်သူ့ကျန်းမာရေးအတွက် အခွင့်အရေးများကို ကန့်သတ်မှုများသည် အချိန်ကာလ အကန့်အသတ်ရှိရမည်ဖြစ်ပြီး အရပ်သားတရားရုံးမှ ထိုအချက်အပေါ်သုံးသပ်ပိုင်ခွင့် ရှိရမည်ဖြစ်သည်။

ကျန်းမာရေးစောင့်ရှောက်မှု ရှိနေရမည်၊ လက်လှမ်းမီရမည်၊ လက်ခံနိုင်စရာ အခြေအနေဖြစ်ရမည်၊ လုံလောက်သော အရည်အသွေးရှိနေမည် ဖြစ်သည်။¹⁹

COVID-19 နှင့်စပ်လျဉ်းသည့် ပြည်သူ့ကျန်းမာရေး အရေးပေါ်အခြေအနေများကို အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများမှ တုံ့ပြန်ဆောင်ရွက်မှုများသည် ကျန်းမာရေးအခွင့်အရေးကို ကာကွယ် စောင့်ရှောက်ရန် တာဝန်များကို လိုက်နာဆောင်ရွက်မှုများအဖြစ် မှတ်ယူရပေမည်။²⁰ အဓိပ္ပာယ်မှာ COVID-19 ကိုတုံ့ပြန် ဆောင်ရွက်သည့် မူဝါဒများနှင့် လက်တွေ့ဆောင်ရွက်မှုများကို ရေးဆွဲ အကောင်အထည်ဖော်ရာတွင် မြန်မာနိုင်ငံသည် ခွဲခြားဆက်ဆံမှုမပြုရန်နှင့် သာတူညီမျှစွာ အကာကွယ်ပေးရန် စသည့်လိုက်နာရမည့် တာဝန်များအပါအဝင် ကျန်းမာရေးအခွင့်အရေးဆိုင်ရာ စံနှုန်းများကို ထည့်သွင်းစဉ်းစားရပေမည်။ လူ့အခွင့်အရေးမူဘောင်အသုံးပြု၍ COVID-19 ကို တုံ့ပြန်ရန် ICESCR စာချုပ်ပါအချက်များကို တရားဝင်အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုပေးနိုင်သော ကြီးကြပ်ရေးအဖွဲ့ ဖြစ်သော စီးပွားရေး၊ လူမှုရေးနှင့် ယဉ်ကျေးမှုအခွင့်အရေးများဆိုင်ရာကော်မတီ (CESCR) မှ အဖွဲ့ဝင် နိုင်ငံများကို တိုက်တွန်းထားပါသည်။²¹

ကမ္ဘာတစ်ဝန်းကပ်ရောဂါဖြစ်ပွားနေချိန်တွင် သတင်းအချက်အလက်များကို ရယူနိုင်ခွင့်သည် မြန်မာနိုင်ငံရှိ လူသားအားလုံး၏ ကျန်းမာရေးအခွင့်အရေးကို ကာကွယ်စောင့်ရှောက်မှုအတွက် အရေးကြီးသော အချက်တစ်ချက်ဖြစ်ပေသည်။

လွတ်လပ်စွာထုတ်ဖော်ပြောဆိုခွင့်နှင့် သတင်းအချက်အလက်များကို ရှာဖွေ၊ ရယူ၊ ထုတ်ပြန်ခွင့်တို့ကို နိုင်ငံတကာလူ့အခွင့်အရေးဥပဒေများအရ အကာအကွယ်ပေးထားပါသည်။ ထိုအခွင့်အရေးများကို ကာကွယ်ရန်သက်သက်သာမက ကျန်းမာရေးအခွင့်အရေးကို ပြည်သူများရရှိနိုင်ဖို့ရန် အတွက်လည်း အာမခံချက်ပေးရန်လိုအပ်ပါသည်။ ICESCR အရ ကျန်းမာရေးစောင့်ရှောက်မှုကို လက်လှမ်းမီ

¹⁹ Committee on Economic, Social and Cultural Rights, General Comment No. 14 The Right to the Highest Attainable Standard of Health (Art. 12), UN Doc. E/C.12/2000/4 (2000), para. 12.

²⁰ Tim Fish Hodgson and Ian Seiderman, "COVID-19 Symposium: COVID-19 responses and State Obligations Concerning the Right to Health (Part I)," *Opinio Juris*, <http://opiniojuris.org/2020/04/01/covid-19-symposium-covid-19-responses-and-state-obligations-concerning-the-right-to-health-part-1/> (Accessed 27 April 2020); Tim Fish Hodgson and Ian Seiderman, "COVID-19 Symposium: COVID-19 responses and State Obligations Concerning the Right to Health (Part 2)," *Opinio Juris*, <http://opiniojuris.org/2020/04/01/covid-19-symposium-covid-19-responses-and-state-obligations-concerning-the-right-to-health-part-2/> (Accessed 27 April 2020)

²¹ Committee on Economic, Social and Cultural Rights, Statement on the coronavirus (COVID-19) pandemic and economic, social and cultural rights, UN Doc. E/C.12/2020/1 (2020), para. 2.

ဖို့ဆိုရာတွင် လက်ရောက်ဖြစ်စေ²²၊ စီးပွားရေးအရဖြစ်စေ²³၊ လက်ရှိ အခြေအနေများ အရ အရေးကြီးသည့် သတင်းအချက်အလက်အရဖြစ်စေ လက်လှမ်းမီဖို့ရန် လိုအပ်ပါသည်။ သတင်းအချက်အလက်အရ လက်လှမ်းမီဖို့အတွက် အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများမှ ကျန်းမာရေး အသိပညာပေးမှု နှင့် သတင်းအချက်အလက်များကို လက်လှမ်းမီနိုင်အောင် ဆောင်ရွက်ဖို့ရန် တာဝန်ရှိပါသည်။ ထို့အပြင် ကျန်းမာရေးကိစ္စရပ်များနှင့် ပတ်သက်ပြီး သတင်းအချက်အလက်နှင့် အကြံဉာဏ်များအား ရှာဖွေ၊ ရယူ၊ ဝေမျှခွင့်ရှိအောင် ဆောင်ရွက်ဖို့ရန်လည်း တာဝန်ရှိပါသည်။²⁴ ကျန်းမာရေးစောင့်ရှောက်မှုကိုလက်လှမ်းမီနိုင်ဖို့ရန် အားပေးဆောင်ရွက်ရာတွင် ကျန်းမာရေး အခွင့်အရေးနှင့် ကျန်းမာရေးဆိုင်ရာ သတင်းအချက်အလက်များ ဝေမျှပေးမှုလည်းပါဝင်ပါသည်။ ထို့အပြင် ခွဲခြားဆက်ဆံမှုရှိသော မူဝါဒများကျင့်သုံးခြင်း၊ “ကျန်းမာရေးဆိုင်ရာ သတင်းအချက် အလက်များအား ပိတ်ပင်ဖြတ်တောက်ခြင်း၊ ထိမ်ချန်ခြင်း (သို့) ရည်ရွယ်ချက်ရှိရှိ ပုံမှားဖြန့်ဝေခြင်း” နှင့် “ကျန်းမာရေးနှင့်ဆိုင်သောဆောင်ရွက်မှုများတွင် ပြည်သူများပါဝင်မှုကို တားမြစ်ခြင်း” စသည်တို့ကို အစိုးရမှ ရှောင်ကြဉ်ဖို့ရန် လိုအပ်ပါသည်။²⁵

“အချိန်မှန်၊ လက်လှမ်းမီနိုင်သည့် ပုံစံဖြင့် ဒေသန္တရဘာသာစကားများဖြင့်” ကပ်ရောဂါ အကြောင်းသတင်းအချက်အလက်များကို ပေးရမည်ဟူ၍ COVID-19 အခြေအနေတွင် CESCR မှ အကြံပြုထားပါသည်။ အကြောင်းမှာ “တိကျသေချာပြီး လက်လှမ်းမီနိုင်သော သတင်း အချက်အလက်” သည် “ရောဂါပိုးပြန့်နှံ့မှုအန္တရာယ်ကို လျော့ပါးစေနိုင်ဖို့ရန်” နှင့် COVID-19 နှင့်ဆိုင်သော သတင်းအမှားများကိုတုန့်ပြန်ဖို့ရန် အတွက် အင်မတန်အရေးကြီးပါသည်။ ကျောင်းသူ

²² လက်ရောက် လက်လှမ်းမီ (physical accessibility) ဖို့ရန် အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများအနေဖြင့် epidemic (ဒေသတစ်ခုမှ တစ်ခုသို့ကူးစက်ဖြစ်ပွားသော ကပ်ရောဂါ)၊ endemic (ဒေသတစ်ခုအတွင်းကူးစက်ဖြစ်ပွားသော ကပ်ရောဂါ)၊ လုပ်ငန်းခွင်တွင်ဖြစ်ပွားသောရောဂါများ နှင့် အခြားရောဂါများကို ကာကွယ်၊ ကုသ၊ ထိန်းချုပ်ဖို့ရန် လိုအပ်ပါသည်။ ထို့အပြင် “နာမကျန်းဖြစ်သည့်အခါ ကျန်းမာရေးစောင့်ရှောက်မှုနှင့်ဝန်ဆောင်မှုများကို အာမခံချက်ပေးနိုင်သော” အခြေအနေများကို ဖန်တီးဖို့ရန်လိုအပ်ပါသည်။ Committee on Economic, Social and Cultural Rights, General Comment No. 14 The Right to the Highest Attainable Standard of Health (Art. 12), UN Doc. E/C.12/2000/4 (2000), para. 12(b).

²³ စီးပွားရေးအရလက်လှမ်းမီနိုင်ဖို့ရန်အတွက် လူ့အဖွဲ့အစည်းအတွင်း ပိုမိုချမ်းသာသော သူများနှင့် ယှဉ်လျင် အဆင်းရဲဆုံးသောပြည်သူများအား “ကျန်းမာရေးအသုံးစရိတ်ကြောင့် မတန်တဆဝန်ထုပ်ဝန်ပိုး” မဖြစ်မိစေရန် ဆောင်ရွက်ဖို့ရန် လိုအပ်ပါသည်။ Committee on Economic, Social and Cultural Rights, General Comment No. 14 The Right to the Highest Attainable Standard of Health (Art. 12), UN Doc. E/C.12/2000/4 (2000), para. 12(b).

²⁴ Committee on Economic, Social and Cultural Rights, General Comment No. 14 The Right to the Highest Attainable Standard of Health (Art. 12), UN Doc. E/C.12/2000/4 (2000), para. 12(b).

²⁵ Committee on Economic, Social and Cultural Rights, General Comment No. 14 The Right to the Highest Attainable Standard of Health (Art. 12), UN Doc. E/C.12/2000/4 (2000), para. 33-34.

ကျောင်းသားများ အွန်လိုင်းမှတစ်ဆင့် ပညာဆက်လက်သင်ယူနိုင်ဖို့ရန်အတွက်လည်း ဈေးနှုန်းချိုသာသော အင်တာနက်ဝန်ဆောင်မှု နှင့် လိုအပ်သောနည်းပညာများရှိဖို့ရန် လိုအပ်ပါသည်။

(၂) ပြည်တွင်းဥပဒေ

၂၀၀၈ခုနှစ်၊ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ပုဒ်မ-၃၅၄ တွင် နိုင်ငံသားတိုင်းသည် နိုင်ငံတော်လုံခြုံရေး၊ တရားဥပဒေစိုးမိုးရေး၊ရပ်ရွာအေးချမ်းသာယာရေး သို့မဟုတ် ပြည်သူတို့၏ ကိုယ်ကျင့်တရား အကျိုးငှာ ပြဋ္ဌာန်းထားသည့်ဥပဒေများနှင့်မဆန့်ကျင်လျှင် မိမိ၏ယုံကြည်ချက် ၊ ထင်မြင် ယူဆချက်များကို လွတ်လပ်စွာ ထုတ်ဖော်ပြောဆိုခွင့်၊ ရေးသားဖြန့်ဝေခွင့် ကိုခွင့်ပြုထားပါသည်။ ဤပြဋ္ဌာန်းချက်သည် နိုင်ငံသားများ၏ လွတ်လပ်ခွင့် ကိုကန့်သတ်ထားသောကြောင့် အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာလူ့အခွင့်အရေး ဥပဒေနှင့်ကိုက်ညီမှု မရှိပါ။အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာလူ့အခွင့် အရေးဥပဒေသည်လွတ်လပ်စွာထုတ် ဖော်ပြောကြားခွင့်နှင့်လူတိုင်းကို သတင်းအချက် အလက်ရှာဖွေခြင်းနှင့်ဖြန့်ဝေခြင်းတို့အတွက်အာမခံချက်ပေးထားသည်။²⁶

လွတ်လပ်စွာထုတ်ဖော်ပြောဆိုခွင့်မှလွဲ၍ ၂၀၀၈ခုနှစ်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေပုဒ်မ-၃၆၇ တွင်လည်း မြန်မာနိုင်ငံ သားများ၏ ကျန်းမာရေးစောင့်ရှောက်မှုဆိုင်ရာအခွင့်အရေးများကိုအာမခံ ချက်ပေးထားသည်။ ဤပြဋ္ဌာန်း ချက်သည် စီးပွားရေး၊လူမှုရေးနှင့်ယဉ်ကျေးမှုအခွင့်အရေးများဆိုင် ရာ အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာသဘောတူစာချုပ် နှင့်သဟဇာတ ဖြစ်မနေပါ။ စာချုပ်သည် လူတိုင်းကို ခွဲခြားဆက်ဆံမှုမရှိဘဲ ကျန်းမာရေးဆိုင်ရာ အခွင့် အရေးကို အာမခံချက်ပေးထားသည်။

မီဒီယာဥပဒေ²⁷ ၂၀၁၄ခုနှစ် မီဒီယာဥပဒေသည် သတင်းမီဒီယာလုပ်သားများကို အကာ အကွယ်ပေးထားပါသည်။သတင်းမီဒီယာလုပ်သားများဟူသောစကားရပ်သည်မီဒီယာလုပ်ငန်းနှင့်ဆက်နွယ် သော မည်သည့် မီဒီယာလုပ်ငန်းကိုမဆို ရည်ညွှန်းခြင်းဖြစ်ပါသည်။ ပုဒ်မ-၄ အရ သတင်းမီဒီယာ လုပ်သား များသည် အောက်ပါအခွင့်အရေးများရှိပါသည် - (၁) ၂၀၀၈ ခုနှစ် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေနှင့်အညီ ဥပဒေ ပြုရေး၊အုပ်ချုပ်ရေးနှင့်တရားစီရင်ရေးတို့၏လုပ်ငန်းဆောင်ရွက်မှုဆိုင်ရာ လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများကို လွတ် လပ်စွာဝေဖန်၊ ထောက်ပြ၊အကြံပြုရေးသားခွင့်ရှိသည်။ (၂) နိုင်ငံသားတိုင်း၏သဘော ထားအမြင်များနှင့် သက်ဆိုင်သော သတင်းအချက်အလက် များကို စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းများ နှင့်အညီ စုံစမ်းဖော်ထုတ် ရေးသားခွင့်နှင့် သတင်းထုတ်လွှင့်ခွင့်ရှိသည်။ (၃) နိုင်ငံသားအခွင့်အရေး ၊အထူးအခွင့်အရေးများနှင့် သက်ဆိုင်သော ကိစ္စရပ်များကိုဖော်ထုတ် ရေးသားခွင့်ရှိသည်။ (၄) သက်ဆိုင်ရာဌာန၊အဖွဲ့အစည်းက သတ်မှတ်ထားသော စည်းကမ်းနှင့်အညီ အစိုးရရုံး၊ဌာန၊အဖွဲ့အစည်းများတွင် သတင်းအချက်အလက်ရယူခွင့် ၊နေရာထိုင်ခင်းရခွင့် နှင့် ဝင်ထွက်သွားလာခွင့်တို့ရှိသည်။ သတင်းမီဒီယာလုပ်သားများသည် သတင်းနှင့်

²⁶ For a full discussion, see International Commission of Jurists, "Citizenship and Human Rights in Myanmar: Why Law Reform is Urgent and Possible: A Legal Briefing" (2019). <https://www.icj.org/myanmars-discriminatory-citizenship-laws-can-and-must-be-immediately-reformed/>; International Commission of Jurists, Achieving Justice for Gross Human Rights Violations in Myanmar: Baseline Study (2018). <https://www.icj.org/myanmar-reverse-laws-and-practices-that-perpetuate-military-impunity-new-icj-report/>

²⁷ Discussion herein is based on an unofficial English translation of the 2014 Media Law.

သတင်းအချက်အလက်များကိုအများပြည်သူသိရှိနိုင်ရန် တောင်းဆိုနိုင်သည်။²⁸သတင်းမီဒီယာများ ပုံနှိပ် ထုတ်ဝေခြင်းကို သတင်းမီဒီယာဥပဒေအရ ဆင်ဆာဖြတ်တောက်မှုမှကာကွယ်ပေးထားသည်။²⁹

ဥပဒေတွင်ဤအပြုသဘောဆောင်သောတိုးတက်မှုများ ပါဝင်သော်လည်း ၎င်းသည် ဥပဒေတစ်ခု တည်းအောက်တွင်ကာကွယ် ပေးမှုအား အဟန့်အတားဖြစ်စေနိုင်သော မရေရာ မတီ ကျသည့် ပြဌာန်း ချက်များပါဝင်သည်။³⁰ သာဓကအနေဖြင့်၊ ပုဒ်မ-၇ သည်သတင်းမီဒီယာများက “စစ်မက်ဖြစ်ပွားရာ ဒေသ၊ပဋိပက္ခများ(သို့မဟုတ်)အဓိကရုဏ်းများနှင့်ဆန္ဒပြမှုများဖြစ်ပွားသောနေရာများတွင်” သတင်းထုတ် လွှင့်ရန် ကြိုးစားသောအခါ ၎င်းတို့အားထိန်းသိမ်း ထားခြင်းမှကင်းလွတ်ခွင့် ၊ လုံခြုံရေးနှင့် သက်ဆိုင်သော အဖွဲ့အစည်းများထံမှ ကာကွယ်စောင့်ရှောက်မှုများကိုတောင်းဆိုပိုင်ခွင့် နှင့် သက်ဆိုင်ရာတာဝန် ရှိအဖွဲ့အစည်းများက သတ်မှတ်ထားသောစည်းမျဉ်းများနှင့်အညီ လိုက်နာပါက အာဏာပိုင်များက ၎င်းတို့၏ သတင်းမှတ်တမ်းရယူခြင်းနှင့်သက်ဆိုင်သော ကိရိယာများကို ဖမ်းဆီးခြင်း (သို့) ဖျက်ဆီးခြင်း တို့မှ ကာကွယ် ပေးထားပါသည်။ ထိုအကာအကွယ်ပေးမှုသည် ပဋိပက္ခများနှင့်ပတ်သက်၍ သတင်းပေးနေသော စာနယ်ဇင်း သမားများအား နောက်ပိုင်းတွင် ရေးသားထားသော မရေရာမတီကျသည့် စကားအသုံးအနှုန်းများက အရည်အချင်း ပြည့်မှီစေသည်။

ကုစားမှုများ

(၁) မြန်မာနိုင်ငံအမျိုးသားလူ့အခွင့်အရေးကော်မရှင်ဥပဒေ

မြန်မာနိုင်ငံလူ့အခွင့်အရေးကော်မရှင်မှ လိုက်နာရမည့် “လူ့အခွင့်အရေး” ဟူသောစကားရပ်သည် အောက်ပါအခွင့်အရေးများကိုရည်ညွှန်းသည်။

- (က) ၂၀၀၈ခုနှစ်မြန်မာနိုင်ငံဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေပါ နိုင်ငံသားများ၏ အခွင့်အရေးများ
- (ခ) လူ့အခွင့်အရေးကြေညာစာတမ်းတွင်ပါသော လူ့အခွင့်အရေးများ
- (ဂ) နိုင်ငံတော်က လိုက်နာရန်ရှိသော စီးပွားရေး၊လူမှုရေးနှင့်ယဉ်ကျေးမှုအခွင့်အရေးများဆိုင်ရာ အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာသဘောတူစာချုပ်နှင့်ကလေးသူငယ်အခွင့်အရေးများဆိုင်ရာ အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာသဘောတူ စာချုပ်ကဲ့သို့သော အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ လူ့အခွင့်အရေး စာချုပ်စာတမ်းများ တွင်ပါရှိသည့် လူ့အခွင့် အရေးများ

(က) မြန်မာနိုင်ငံအမျိုးသားလူ့အခွင့်အရေးကော်ရှင်၏လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာ

မြန်မာနိုင်ငံအမျိုးသားလူ့အခွင့်အရေးကော်မရှင်သည် မြန်မာနိုင်ငံ၏အမျိုးသားလူ့အခွင့်အရေး အဖွဲ့အစည်း ဖြစ်သည်။ အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာဥပဒေပညာရှင်များကော်မရှင်-ICJ သည်ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ၊

²⁸ Section 6(a), Media Law.

²⁹ Section 5, Media Law.

³⁰ See ARTICLE 19, “Myanmar: News Media Law 2014: Legal Analysis” (2014).

ဥပဒေပြုရေးနှင့် မြန်မာနိုင်ငံအမျိုးသားလူ့အခွင့်အရေးကော်မရှင်(MNHRC) အား၎င်း၏လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာ ကိုထိရောက်စွာအကောင်အထည်ဖော်ရန်အဟန့်အတားဖြစ်စေခဲ့ သော လက်တွေ့အတားအဆီးများ ကို ယခင်ကခွဲခြမ်းစိတ်ဖြာခဲ့သည်။³¹ မြန်မာနိုင်ငံအမျိုးသားလူ့အခွင့်အရေးကော်မရှင်ဥပဒေအရ မြန်မာနိုင်ငံ အမျိုးသားလူ့အခွင့်အရေးကော်မရှင်(MNHRC) ၏ အခြားသူများအကြား တာဝန်နှင့်လုပ်ပိုင်ခွင့်များမှာ အောက်ပါအတိုင်းပါရှိပါသည်။

- (က) လူ့အခွင့်အရေးနှင့်သက်ဆိုင်သည့် အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာနှင့် ပြည်တွင်းဥပဒေများ အား လိုက်နာမှုရှိမရှိကို မြှင့်တင်ခြင်းနှင့် စောင့်ကြည့်လေ့လာခြင်း၊
- (ခ) လူ့အခွင့်အရေးဖောက်ဖျက်ကြောင်း တိုင်တန်းချက် သို့မဟုတ် စွပ်စွဲချက်နှင့် စပ်လျဉ်း၍ စိစစ်ပြီး စုံစမ်းစစ်ဆေးခြင်း၊
- (ဂ) သက်ဆိုင်ရာအရပ်ဘက်အဖွဲ့အစည်း၊စီးပွားရေးအဖွဲ့အစည်း၊အလုပ်သမားအဖွဲ့အစည်း၊ တိုင်းရင်းသား အဖွဲ့အစည်း၊လူနည်းစုများ၊ ပညာရပ်ဆိုင်ရာအဖွဲ့အစည်းတို့နှင့် သင့်လျော်သလို တိုင်ပင်ဆွေးနွေးခြင်း၊
- (ဃ) ကော်မရှင်၏တာဝန်တစ်ရပ်ရပ်ကို အကောင်အထည်ဖော် ဆောင်ရွက်ရာတွင် ဆက်စပ်မှုရှိသည့် သို့မဟုတ် အထောက်အကူဖြစ်စေမည့်လုပ်ငန်းများကို ဆောင်ရွက်ခြင်း။³²

လူတစ်ဦးချင်းတစ်ယောက်ချင်းအနေဖြင့် လူ့အခွင့်အရေးချိုးဖောက်မှုများနှင့်ပတ်သက်သော မည်သည့် စွပ်စွဲချက်များ ကိုမဆို တိုင်ကြားနိုင်လောက်သောအကြောင်းပြချက်ဖြင့် လူကိုယ်တိုင်သော်လည်းကောင်း၊ အခြားသူတစ်ဦးမှ ကိုယ်စားပြု၍သော်လည်းကောင်း၊ လူ့အစုအဖွဲ့၏ကိုယ်စားသော်လည်းကောင်း ကော်မရှင်ထံသို့တိုင်ကြားနိုင်သည်။³³ ထို့ကြောင့် MOTC အမိန့်၏တရားဝင်ဖြစ်မှုကို မေးခွန်းထုတ်ဖို့ရန် အတွက်အရပ်ဘက်လူမှုအဖွဲ့အစည်းများ၊ ဝတ်ဆိုင် ပိတ်ဆို့ထားခြင်းခံရသော သတင်းမီဒီယာများနှင့် / သို့မဟုတ် ဆက်သွယ်ရေးလိုင်စင်ရသူများသည်လူတစ်ဦးတစ် ယောက်ချင်းသော် လည်းကောင်း၊ တွဲဖက်၍ သော်လည်းကောင်းတိုင်ကြားနိုင်သည်ဟု ယုံကြည်ရန် အကြောင်းပြချက်ရှိပါသည်။

မြန်မာနိုင်ငံအမျိုးသားလူ့အခွင့်အရေးကော်မရှင်(MNHRC) သည် ၎င်း၏လုပ်ပိုင်ခွင့်ကို အကောင်အထည်ဖော် ဆောင်ရွက် နိုင်စေရန်အလို့ငှာ ကော်မရှင်သည် မိမိစုံစမ်းစစ်ဆေးလျက်ရှိသောကိစ္စနှင့် စပ်လျဉ်း၍ သတင်းအချက်အလက်ပေးနိုင်မည်ဟုထင်မြင်ယူဆရသည့် ပုဂ္ဂိုလ်တစ်ဦး တစ်ယောက်ကို သတ်မှတ်ချိန်း ဆိုထားသည့်နေရာနှင့်အချိန်တွင် မြန်မာနိုင်ငံလူ့အခွင့်အရေးကော်မရှင်ရှေ့မှောက်သို့လာရောက် ရန် စာဖြင့်ရေးသာ၍ သမ္ဗန်စာ ထုတ်ဆင့်နိုင်သည်။³⁴ ကော်မရှင်သည် မိမိစုံစမ်းစစ်ဆေးသော ကိစ္စတစ်ရပ်နှင့်ပတ်သက်သည်ဟုယူဆသည့် မည်သည့်ပုဂ္ဂိုလ် သို့မဟုတ် မည်သည့်ရုံးကိုမဆို ယင်းတို့ပိုင်ဆိုင်သည့် သို့မဟုတ် လက်ဝယ်ထားရှိသည့် စာရွက်စာတမ်းနှင့် အထောက် အထားများတင်ပြရန်

³¹ See International Commission of Jurists, "Four Immediately Implementable Reforms to Enhance Myanmar's National Human Rights Commission" (2019).
³² Section 22, MNHRC Law. The full list of powers is attached to this document as **Annex A**.
³³ Section 30, MNHRC Law.
³⁴ Section 35, MNHRC Law.

စာဖြင့်ရေးသားဆင့်ဆိုနိုင်သည်။³⁵ ဝက်ဘ်ဆိုဒ်ပိတ်ပင်မှုနှင့်ပတ်သက်သော အောက်ပါသက်ဆိုင်ရာ သတင်းအချက်အလက်ကိုသိရှိရန် ထိုအာဏာကိုအသုံးပြုနိုင်သည်။

(က) ဆက်သွယ်ရေးအက်ဥပဒေပုဒ်မ-၇၇ အရ “ အရေးပေါ်အခြေအနေ” သည် MOTC အမိန့်ကို တရားမျှတကြောင်းပြသဖို့ရန်

(ခ) ဝင်ရောက်ပိတ်ဆို့ရန်အမိန့်ပေးထားခဲ့သောဝက်ဘ်ဆိုက်စာရင်းများအပြည့်အစုံ

(ဂ) ပိတ်ပင်တားမြစ်ချက်များတရားမျှတကြောင်းပြဖို့ရန်အတွက် MOTC အမိန့်တွင် ဖော်ပြထားသော တိကျခိုင်လုံသောအကြောင်းအချက်များ၊ နှင့်

(ဃ) ပိတ်ပင်တားမြစ်ထားမှုများကိုခိုင်မာစေသောအချက်အလက်များ

ပုဒ်မ၃၆အရ စာမှတ်စာတမ်းအမျိုးအစားနှစ်မျိုးကို သမ္မာန်စာထုတ်ဆင့်မှု မှနေ ထုတ်ပယ်ထားသည်။

(၁) နိုင်ငံတော်၏ လုံခြုံရေးနှင့်ကာကွယ်ရေးကို ထိခိုက်စေနိုင်သည့် စာရွက်စာတမ်း သို့မဟုတ် အထောက်အထားများ၊ (၂) အစိုးရဌာန၊ အစိုးရအဖွဲ့အစည်းများက လုံခြုံမှုအဆင့်အတန်း သတ်မှတ်ထားသော စာရွက်စာတမ်းများ၊ အရေးကြီးဆုံးမှာ စာရွက်စာတမ်းတစ်ခု သို့မဟုတ် သက်သေအထောက်အထားများသည် လုံခြုံရေးအဆင့်သတ်မှတ်ထားခြင်းဖြစ်သည်ဟူသော အလုပ်အမှုဆောင်များ၏ဆုံးဖြတ်ချက်အား အယူခံမှု ယန္တရားတစ်ခုခု သို့မဟုတ် လွတ်လပ်စွာတရားစီရင်ခြင်း ကိုပြန်လည်သုံးသပ်ခြင်းတို့အတွက် အာမခံချက်ပေးထားသောပြဋ္ဌာန်းချက်မရှိပါ။ ထို့ပြင် အစိုးရဌာနတစ်ခု အဖွဲ့အစည်းတစ်ခု သို့မဟုတ် ဆက်စပ်နေသော သီးခြားအဖွဲ့အစည်းများသည် မြန်မာနိုင်ငံအမျိုးသားလူ့အခွင့်အရေးကော်မရှင် နှင့် သဘောရိုးဖြင့်ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ရန်ငြင်းဆန်ပါက မြန်မာနိုင်ငံအမျိုးသားလူ့အခွင့်အရေးကော်မရှင် ဥပဒေသည် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ခြင်းမပြုသောအရာရှိများက မလိုက်နာသော အမှုများတွင် မဖြစ်မနေ လုပ်ဆောင်စေသော မည်သည့်နည်းလမ်းကိုမျှဖော်ပြထားခြင်းမရှိပါ။³⁶

မည်သို့ပင်ဖြစ်စေ၊ ပုဒ်မ-၃၆၏ အကန့်အသတ်ဖြင့် ဖြစ်နိုင်ခြေရှိသော တိုင်ကြားချက်အား မြန်မာနိုင်ငံ လူ့အခွင့်အရေးကော်မရှင်ရုံးသို့ တိုင်ကြားခြင်းကို ဟန့်တားမထားသင့်ပါ။ တိုင်ကြားချက်များကို မြန်မာနိုင်ငံ လူ့အခွင့်အရေးကော်မရှင်အနေဖြင့် သက်ဆိုင်ရာသတင်းအချက်အလက်များကို လူသိရှင်ကြား ထုတ်ဖော် ပြသခြင်းမပြုနိုင်ရန် သို့မဟုတ် တနည်းအားဖြင့် ဝက်ဘ်ဆိုက်ပိတ်ဆို့ခြင်းနှင့်ပတ်သက်သော သတင်းအချက်အလက်များကိုထုတ်ဖော်ပြသခြင်းနှင့်ပတ်သက်သော ဤတိုင်ကြားချက်ကို ကြည့်ရှုဖို့ရန်အတွက် မဖြစ်မနေ လုပ်ဆောင်ပေးလိမ့်မည်။ ၎င်းသည် “ ပြည်သူ့လူထု၏ဖိအားပေးမှု” အပါအဝင်အခြား စည်းရုံးလှုံ့ဆော်ရေး အခွင့်အလမ်းများသို့ဆွဲဆောင်နိုင်သည့်သိသာထင်ရှားသော လူထုစိစစ်မှုကိုဆွဲဆောင်နိုင်ချေရှိသည်။

မြန်မာနိုင်ငံအမျိုးသားလူ့အခွင့်အရေးကော်မရှင်ဥပဒေပုဒ်မ-၃၇ကို မြန်မာနိုင်ငံလူ့အခွင့်အရေး ကော်မရှင်က ဖြစ်နိုင်ချေရှိသောလူ့အခွင့်အရေး ကိစ္စရပ်များတွင် ၎င်းတို့ ဝင်ရောက်စွက်ဖက်ခြင်းမရှိသည်မှာ မှန်ကန်ကြောင်း ကျင့်သားရနေခဲ့ပြီးဖြစ်သည်။ ဤပြဋ္ဌာန်းချက်သည် မြန်မာနိုင်ငံလူ့အခွင့်အရေး

³⁵ Section 36, MNHRC Law
³⁶ Section 38, MNHRC Law.

ကော်မရှင် အား အောက်ပါတို့မှ တစ်ခုခုကိုချိုးဖောက်သော တိုင်ကြားမှုအားစုံစမ်းခြင်းမပြုရန် တားမြစ်ထားသည်။(က) တရားရုံးတစ်ခုခု၏ရှေ့မှောက်၌ စစ်ဆေးကြားနာဆဲအမှုများနှင့် တရားရုံးတစ်ခုခု၏ စီရင်ဆုံးဖြတ်ချက် အပေါ် အယူခံမှု သို့မဟုတ် ပြင်ဆင်မှု ဝင်ရောက်ဆဲအမှုများ၊ (ခ) တရားရုံးတစ်ခုခုက အပြီးသတ် စီရင်ဆုံးဖြတ်ပြီးသောအမှုများ။ MOTC အမိန့်ကို တရားရုံးတွင် တရားစွဲဆိုထားခြင်းတော့မရှိသေးပါ။ ထို့ကြောင့်ဤပြဌာန်းချက်သည်မြန်မာနိုင်ငံလူ့အခွင့်အရေးကော်မရှင်သို့တင်သွင်းမည့်တိုင်ကြားမှုများအပေါ် သက်ရောက်မှု မရှိနိုင်ပါ။

(ခ) တိုင်ကြားချက်အပေါ်အရေးယူဆောင်ရွက်မှု၊ ကုစားမှုများ

မြန်မာနိုင်ငံလူ့အခွင့်အရေးကော်မရှင်သည် စုံစမ်းစစ်ဆေးမှုပြုလုပ်ရာတွင်” သဘာဝတရားမျှတမှု သဘောတရားများကိုလိုက်နာရန်” ပြဌာန်းထားသည်။³⁷ အစိုးရဌာနများ၊ အဖွဲ့အစည်းများ သို့မဟုတ် MOTC ကဲ့သို့သောဆက်စပ်နေသော အဖွဲ့အစည်းများ နှင့်ပတ်သက်သည့် စုံစမ်းမေးမြန်းမှုများ တွင် မြန်မာနိုင်ငံလူ့အခွင့်အရေးကော်မရှင်(MNHRC) သည်၎င်း၏ တွေ့ရှိချက်များကို သက်ဆိုင်ရာ အစိုးရအာဏာပိုင်များထံ လွှဲပြောင်းရမည်။ ထိုကဲ့သို့သော အခွင့်အာဏာသည် မြန်မာနိုင်ငံလူ့အခွင့်အရေးကော်မရှင်(MNHRC) ၏အကြံပြုချက်များ နှင့်စပ်လျဉ်းသည့် အရေးယူဆောင်ရွက်ထားရှိမှုအခြေအနေကို ရက်ပေါင်း ၃၀ အတွင်း မြန်မာနိုင်ငံလူ့အခွင့်အရေးကော်မရှင်(MNHRC) သို့ပြန်ကြားရမည်။ အကြံပြုချက်များတွင် မြန်မာနိုင်ငံလူ့အခွင့်အရေးကော်မရှင်(MNHRC) အနေဖြင့်တိုင်တန်းသူများ လက်တုံ့ပြန်မှု မခံရစေရေးတို့အတွက် ဖော်ပြထားပါသည်။³⁸ မြန်မာနိုင်ငံလူ့အခွင့်အရေးကော်မရှင်(MNHRC)သည် လိုအပ်ပါက မိမိ၏စုံစမ်းတွေ့ရှိချက်များနှင့် အကြံပြုချက်များကို နိုင်ငံတော်သမ္မတနှင့် ပြည်ထောင်စုလွှတ်တော်သို့ အစီရင်ခံတင်ပြပြီး အများပြည်သူ သိရှိနိုင်ရန်လည်းထုတ်ပြန်နိုင် သည်။³⁹

မြန်မာနိုင်ငံလူ့အခွင့်အရေးကော်မရှင်(MNHRC)သည် ပုဂ္ဂိုလ်တစ်ဦးချင်း သို့မဟုတ် ပုဂ္ဂိုလ်များ၏ လူ့အခွင့်အရေးကိုဖောက်ဖျက်မှုရှိကြောင်း အထောက်အထားခိုင်လုံစွာတွေ့ရှိပါက တင်ပြသည့်အစီရင်ခံစာတွင် အောက်ပါ အကြံပြုတင်ပြချက်များကို ဖော်ပြသင့်သည်။

- (က) လူ့အခွင့်အရေးဖောက်ဖျက်မှုရှိကြောင်း အတည်ပြုချက်နှင့် ယင်းလူ့အခွင့်အရေး ဖောက်ဖျက်မှုများ ဆက်လက်မဖြစ်ပေါ်စေရေးနှင့်အလားတူ ဖောက်ဖျက်မှုများ ထပ်မံမဖြစ် ပွားစေရေး၊
- (ခ) လူ့အခွင့်အရေးဖောက်ဖျက်မှုကို ကုစားရန် ပုဂ္ဂိုလ်တစ်ဦးချင်း သို့မဟုတ် အဖွဲ့အစည်း တစ်ခုခုက သင့်လျော်သလို ဆောင်ရွက်ပေးရေး၊
- (ဂ) လူ့အခွင့်အရေးဖောက်ဖျက်မှုကြောင့် ထိခိုက်ဆုံးရှုံးနစ်နာမှုအတွက် လူ့အခွင့်အရေးဖောက်ဖျက်ခြင်း ခံရသူ ရသင့်ရထိုက်သည့်နစ်နာကြေးရရှိနိုင်ရေး

³⁷ Section 28, MNHRC Law
³⁸ Section 38, MNHRC Law
³⁹ Section 39, MNHRC Law

(ဃ) သက်ဆိုင်ရာဌာန၊ အဖွဲ့အစည်းလုပ်ငန်း၊ ပုဂ္ဂိုလ် သို့မဟုတ် အာဏာပိုင်အဖွဲ့အစည်း က အရေးယူ ဆောင်ရွက်ရေးနှင့် ယင်းအကြံပြုတိုက်တွန်းချက်များအပေါ် ၎င်းတို့၏ အရေး ယူဆောင်ရွက်ချက်များကို ကော်မရှင်သို့ သင့်လျော်သော အချိန်ကာလအတွင်း ပြန်ကြားရေး၊⁴⁰

မြန်မာနိုင်ငံအမျိုးသားလူ့အခွင့်အရေးကော်မရှင်(MNHRC) အနေဖြင့် တိုင်တန်းချက်ပါကိစ္စနှင့်ပတ်သက်၍ စုံစမ်းစစ်ဆေးရန်ငြင်းပယ်ခြင်း သို့မဟုတ် ရပ်ဆိုင်းရန် ဆုံးဖြတ်ပါက မြန်မာနိုင်ငံအမျိုးသား လူ့အခွင့်အရေး ကော်မရှင်(MNHRC)သည်ယခုအချိန်တွင် ဖြစ်စေ၊ နောက်မှဖြစ်စေ (ကိုယ်ပိုင်ဆုံးဖြတ်ချက်ဖြင့်) ဤစုံစမ်းစစ် ဆေးမှုကို ဆက်လက် ပြုလုပ်နိုင်သည်(motu proprio)။⁴¹ ပုဒ်မ ၂၈ တွင် မြန်မာနိုင်ငံအမျိုးသား လူ့အခွင့်အရေးကော်မရှင်(MNHRC) သည် လူ့အခွင့်အရေးဖောက်ဖျက်မှုများ ကျယ်ပြန့်စွာ ဖြစ်ပွား နေသည်ကိုလည်းကောင်း၊ ဖောက်ဖျက်မှုသည်စနစ်တစ်ရပ်အဖြစ် ဦးတည် နေသည်ကိုလည်းကောင်း သိရှိပါက ကိုယ်တိုင်စုံစမ်းစစ် ဆေးမှုပြုလုပ်ရန် လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာပေးထားသည်။

မြန်မာနိုင်ငံအမျိုးသားလူ့အခွင့်အရေးကော်မရှင်(MNHRC) ဥပဒေသည် ဥပဒေအောက်ရှိ ကုစားမှုများကို အသုံးပြုရန်ရည်ရွယ်ထားသော လူပုဂ္ဂိုလ်တစ်ဦးချင်းနှင့် အုပ်စုများကို လည်းကာကွယ်ထားပေးသည်။ ဥပဒေအရ လူပုဂ္ဂိုလ်တစ်ဦးတစ်ယောက်သည် အခြားတစ်စုံတစ်ယောက်အား ထိုပုဂ္ဂိုလ်က ဖြစ်စေ၊ ထိုပုဂ္ဂိုလ်နှင့်ကျွမ်းဝင်သူကဖြစ်စေ မတရားဖိနှိပ်ခြင်း၊ ခြောက်လှန့်ခြင်း၊ခြိမ်းခြောက်ခြင်း၊ နှောင့်ယှက်ခြင်း သို့မဟုတ် အခြားနည်းလမ်းဖြင့် စွက်ဖက်ခြင်းတို့မှတားမြစ်ထားသည်။

(က) ပုဒ်မ-၃၀ အရ တိုင်ကြားချက်များကဲ့သို့သော မြန်မာနိုင်ငံလူ့အခွင့်အရေးကော်မရှင်(MNHRC) ဥပဒေ အရ ပေးအပ်ထားသောအခွင့်အရေး များအသုံးပြုရန်ရည်ရွယ်ခြင်း၊

(ခ) မြန်မာနိုင်ငံလူ့အခွင့်အရေးကော်မရှင်(MNHRC) ဥပဒေအရပေးအပ်ထားသော အခွင့်အရေးများကို အသုံးပြုခြင်း သို့မဟုတ် အခြားသူများ၏အဆိုပါအခွင့်အရေးများကို မြှင့်တင်ပေးခြင်း

(ဂ) မြန်မာနိုင်ငံလူ့အခွင့်အရေးကော်မရှင်(MNHRC) ဥပဒေအရ လုပ်ဆောင်သော တိုင်တန်းချက်၊ စုံစမ်း စစ်ဆေးချက် သို့မဟုတ် အထောက်အထားများပေးခြင်း၊

(ဃ) မြန်မာနိုင်ငံလူ့အခွင့်အရေးကော်မရှင်(MNHRC) ဥပဒေအား ဆန့်ကျင်ရာရောက်သော မည်သည့် ကိစ္စကို မဆို ဆောင်ရွက်ရန်ငြင်းပယ်ခြင်း၊

⁴⁰ Section 40, MNHRC Law.

⁴¹ Section 33, MNHRC Law.

(င) မြန်မာနိုင်ငံလူ့အခွင့်အရေးကော်မရှင်-MNHRC ဥပဒေအရဖြစ်စေ ဤဥပဒေကိုရည်ညွှန်း၍ ဖြစ်စေ တစ်စုံတစ်ရာကို တစ်နည်းနည်းဖြင့် လုပ်ဆောင်ခြင်း၊⁴²

(၂) ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာစာချွန်တော်

၂၀၀၈ခုနှစ်၊မြန်မာနိုင်ငံဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ၏ ပုဒ်မ- ၁၈(ဂ)၊၂၉၆ နှင့် ၃၇၈ တို့တွင် ပြည်ထောင်စု တရားလွှတ်တော်တရားရုံးချုပ်သည် အောက်ပါစာချွန်တော်များကိုထုတ်ဆင့်ပိုင်ခွင့် အာဏာများရှိပါသည်။

(က) ရှေ့တော်သွင်းစာချွန်တော်အမိန့် ဆိုသည်မှာ ပြည်ထောင်စုသမ္မတ မြန်မာနိုင်ငံတရားရုံး တစ်ရုံးရုံး သို့မဟုတ် အခွင့်အာဏာရှိသော အဖွဲ့အစည်းတစ်ခုခုကဖြစ်စေ၊ ထိန်းသိမ်းချုပ်နှောင်ထားသူကို စာချွန် တော်ရုံးသို့ ခေါ်ဆောင်စေပြီး ဥပဒေနှင့်အညီ ချုပ်နှောင်ထားခြင်း ရှိ မရှိ စိစစ်ကြားနာ၍ ဥပဒေနှင့် ညီညွတ်ခြင်း ရှိ မရှိ ရေးသား ထုတ်ပြန်သည့် အမိန့်စာကို ဆိုသည်။

(ခ) အာဏာပေးစာချွန်တော်အမိန့် ဆိုသည်မှာ တရားဝင်အခွင့်အာဏာရှိသူ တစ်ဦးဦး သို့မဟုတ် အဖွဲ့အစည်းတစ်ခုခုကဖြစ်စေ၊ အစိုးရဌာနတစ်ခုခုကဖြစ်စေ အပ်နှင်းထားသော လုပ်ပိုင်ခွင့်နှင့်အညီ လိုက်နာဆောင်ရွက်ရန် ပျက်ကွက်မှုအား ဥပဒေနှင့်အညီ လိုက်နာဆောင်ရွက်စေရန် ရေးသားထုတ်ပြန် သည့် အမိန့်စာကို ဆိုသည်။

(ဂ) တားမြစ်စေစာချွန်တော်အမိန့် ဆိုသည်မှာ တရားရုံးတစ်ရုံးရုံး သို့မဟုတ် တရားစီရင်မှု သဘော သက်ဝင်သည့် ကိစ္စရပ်တစ်ခုခု၏ စီရင်ဆောင်ရွက်မှုတွင် စီရင်ခွင့်အာဏာကျော်လွန်၍ဖြစ်စေ၊ တရား မျှတမှုကို ဆန့်ကျင်၍ ဆောင်ရွက်ခြင်းမပြုရန် ရေးသား ထုတ်ပြန်သည့် အမိန့်စာကိုဆိုသည်။

(ဃ) အာဏာပိုင်မေးစာချွန်တော်အမိန့် ဆိုသည်မှာ အစိုးရဌာနတစ်ခုခု သို့မဟုတ် အခွင့်အာဏာ အပ်နှင်း ထားသည့်အဖွဲ့အစည်းတစ်ခုခုသည် တစ်ဦးတစ်ယောက် သို့မဟုတ် အများအပေါ်တွင် ထုတ်ပြန်ထား သည့်ဥပဒေ၊ နည်းဥပဒေ၊ စည်းမျဉ်းစည်းကမ်း၊ လုပ်ထုံးလုပ်နည်း၊အမိန့်၊ အမိန့်ကြော်ငြာစာ၊ ညွှန်ကြား ချက်များနှင့်အညီ ဆောင်ရွက်ထားခြင်းရှိ မရှိ စိစစ်ကြားနာ၍ ဥပဒေနှင့် ညီညွတ်ခြင်း ရှိ မရှိ ရေးသား ထုတ်ပြန်သည့် အမိန့်စာကို ဆိုသည်။

(င) အမှုခေါ်စာချွန်တော်အမိန့် ဆိုသည်မှာ တရားရုံးတစ်ရုံးရုံး သို့မဟုတ် တရားစီရင်မှု သဘော သက်ဝင်သည့်ကိစ္စရပ် တစ်ခုခု၏ ဆုံးဖြတ်ဆောင်ရွက်ချက်သည် ဥပဒေနှင့် ညီညွတ်မှုမရှိကြောင်း စိစစ်တွေ့ရှိရပါက ထိုဆုံးဖြတ်ဆောင်ရွက် ချက်ကို ဥပဒေ နှင့် ညီညွတ်စေရန် ရေးသားထုတ်ပြန်သည့် အမိန့်စာကို ဆိုသည်။⁴³

မြန်မာနိုင်ငံတွင် စပ်ဆိုင်သောအချက်အလက်များနှင့်လက်တွေ့ကျင့်သုံးမှုများကိုအခြေခံ၍ အာဏာပေး စာချွန်တော်အမိန့် လျှောက်ထားခြင်းသည် သင့်လျော် သောကုစားမှုတစ်ခု ဖြစ်သင့် သည်။

⁴² Section 42, MNHRC Law.

⁴³ See International Commission of Jurists, Strategic Litigation Handbook for Myanmar (2019) <https://www.icj.org/icj-publishes-strategic-litigation-handbook-for-myanmar/>

နိုင်ငံတော်အတွင်း “ အရေးပေါ်အခြေအနေ” များပေါ်ပေါက်ကြောင်း ကြေညာသောအခါ စာချွန်တော် ထုတ်ဆင့်ပေးရန်လျှောက်ထားချက်များကို ရပ်ဆိုင်းထားရမည်။⁴⁴ မည်သို့ပင်ဆို စေကာမူ ၎င်းသည် ၂၀၀၈ခုနှစ်ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေပုဒ်မ - ၄၀၊ ၄၁၊ ၄၂၊ ၄၃ နှင့် ၄၇ အရ တရားရုံးတွင် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဆိုင်ရာစာ ချွန် တော်လျှောက်ထားမှ တရားရုံးတွင်တင်သွင်းခြင်းကို တာမြစ်ထားသောလည်း နိုင်ငံတော်၏အရေးပေါ်အခြေ အနေမရှိ ကြောင်းပေါ်ပေါက်နေသည်။⁴⁵ ဤပြဋ္ဌာန်းချက်များအရ covid-19 ကာလတွင် ပြည်ထောင်စုအစိုးရက နိုင်ငံတော် ၏အရေးပေါ်အခြေအနေကိုကြေညာထားခြင်းမရှိပါ။ ဆက်သွယ်ရေးဥပဒေ ပုဒ်မ-၇၇ အရ အရေးပေါ်အခြေအနေဟူသောဝေါဟာရသည် ၂၀၀၈ ခုနှစ် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအရ နိုင်ငံတော်၏အရေးပေါ်အခြေအနေနှင့်တူညီကြောင်းမပေါ်ပေါက် ပါ။

ခရီးသွားလာခွင့်ကန့်သတ်ချက်များသည် လက်တွေ့နှင့်ထောက်ပံ့ပို့ဆောင်ရေး ဆိုင်ရာ စိန်ခေါ်မှု များကို ဖြစ်ပေါ်စေနိုင်သော်လည်း covid-19 ကူးစက် ရောဂါသည် ပြည်ထောင် စုတရားလွှတ်တော် ချုပ်ရုံးသို့ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ စာချွန်တော်အမိန့်များတင် သွင်းခြင်းကို တားဆီးထားသော မည်သည့် အတားအဆီးမျှမရှိကြောင်း ကျွန်ုပ်တို့ နားလည်ပါသည်။⁴⁶

(က) လျှောက်ထားမှုဆိုင်ရာလုပ်ထုံးလုပ်နည်းများ

၂၀၁၄ခုနှစ်စာချွန်တော်လျှောက်ထားမှုများဆိုင်ရာဥပဒေသည် လျှောက်ထားသူအား တောင်းဆိုထားသော ကုစားချက် သို့မဟုတ် လျှောက်ထားသူ၏နစ်နာဆုံးရှုံးမှုများကို ဖော်ပြသည့် မှန်ကန်သော အချက်

⁴⁴ Section 296(b), 2008 Constitution.

⁴⁵ The Constitution contemplates three states of emergency.⁴⁵ The first type, under articles 40(a) and 410, empowers the President to temporarily appropriate executive and legislative powers from lower levels of government, in a particular geographical area. The second type, under articles 40(b), 412 and 413, has two degrees: under article 413(a) the civil service may request temporary support from the Tatmadaw to perform its functions in a particular geographical area; under article 413(b) the President may issue an ordinance temporarily transferring executive and judicial powers to the Tatmadaw in a particular geographical area. The third type of emergency, under article 417, involves the full nationwide transfer of executive, legislative and judicial powers to the Tatmadaw for a period of one year. In each instance, a declaration by the President is required to enact a state of emergency.

⁴⁶ See The Republic of the Union of Myanmar Nay Pyi Taw Council, Order No. 44/2020, 'Announcement to departments/organizations and common people coming to the Union Territory, Nay Pyi Taw' (28 April 2020). https://www.moi.gov.mm/npe/nlm/sites/default/files/newspaper-pdf/2020/04/29/29_April_20_gnlm_0.pdf; The Republic of the Union of Myanmar, 'Announcement of National-Level Central Committee for Prevention, Control and Treatment of COVID-19', (27 June 2020). https://www.moi.gov.mm/npe/nlm/sites/default/files/newspaper-pdf/2020/06/28/28_June_20_gnlm.pdf

အလက်များကို အလုံးစုံဖော်ပြရန်လိုအပ်ပေသည်။⁴⁷ လျှောက်ထားလွှာတွင် သက်ဆိုင်ရာပူးတွဲတင်သွင်းသောစာရွက်စာတမ်းများနှင့်အတူ လျှောက်ထားခံရသူ အစိုးရဝန်ကြီးဌာန၏ အမည်ကို ဖော်ပြရမည်။လျှောက်ထားလွှာတွင် စွပ်စွဲထားသောအချက်အလက်များမှန်ကန်ကြောင်း အတည်ပြုထားသည့် ကျမ်းကျိန်လွှာကိုလည်းပူးတွဲတင်ပြရမည်။⁴⁸ ညွှန်ကြားရေးမှူးချုပ်သည် လိုအပ်သော စာရွက်စာတမ်းများနှင့် သတင်းအချက်အလက်များပြည့်စုံစွာဖော်ပြထားခြင်းမရှိသော လျှောက်ထားလွှာများကို ပြန်လည်ပေးအပ်လိမ့်မည်။⁴⁹

ပြည်ထောင်စုတရားလွှတ်တော်ချုပ်ရုံးသည် လျှောက်ထားလွှာကိုလက်ခံရရှိပြီးနောက် စပ်ဆိုသော စာမှတ်စာတမ်းများ နှင့် ကျမ်းကျိန်လွှာများပူးတွဲတင်ပြထားခြင်းရှိမရှိ စစ်ဆေးလိမ့်မည်။ ကနဦးကြား နာဆုံးဖြတ်ရေးအဖွဲ့ကို ပြည်ထောင်စုတရားလွှတ်တော်ချုပ်၏ တရားသူကြီးသုံး ဦးဖြင့်ဖွဲ့စည်းသည်။ လျှောက်ထားလွှာပါ အကြောင်းအရာအချက်အလက်များနှင့်ပူးတွဲပါရှိသည့်စာရွက်စာတမ်းများကို စိစစ်ပြီးလျှောက်ထားသူကို ဆင့်ခေါ်၍ လျှောက်ထားမှုကို ကနဦး ကြားနာလိမ့်မည်။⁵⁰ ထို့နောက်တွင် လျှောက်ထားလွှာကို လက်ခံခြင်းပြုမပြုအမိန့်ချမှတ် နိုင်သည်။ လျှောက်ထားလွှာကို လက်ခံခြင်းပြုခဲ့လျှင် လျှောက်ထားလွှာကို တုံ့ပြန်ဖြေကြားဖို့ရန်အတွက် လျှောက်ထားခံရသူထံသို့သမ္မာန်စာထုတ်ဆင့်ရမည်။ လျှောက်ထားသူသည် ကနဦးကြားနာဆုံးဖြတ်ရေးအဖွဲ့၏ဆုံးဖြတ်ချက်မိတ္တူမှန် တစ်စောင် ၊ လျှောက်ထားလွှာနှင့် ယင်းလျှောက်ထားလွှာကိုထောက်ခံသော ကျမ်းကျိန်လွှာမိတ္တူတို့ကို လျှောက်ထားခံရသူ အားပေးအပ်ရမည်။⁵¹ လျှောက်ထားသူသည် ကနဦးဆုံးဖြတ်ချက်များနှင့် မိတ္တူမှန်များကို လျှောက်ထားသူက မိမိစရိတ်ဖြင့် လျှောက်ထားခံရသူအပေါ်ချမှတ်ရမည့်အပြင် သမ္မာန်စာဆင့်ဆိုခစရိတ် များကိုလည်းကျခံရမည်။⁵² ထို့နောက်တွင် လျှောက်ထားခံရသူသည် ပြန်လှန်ကျမ်းကျိန်လွှာကိုတင်သွင်းနိုင်သည်။ လျှောက်ထားသူသည် ပြန်လှန်ကျမ်းကျိန်လွှာကို တုံ့ပြန်သည့်အနေဖြင့်ကျမ်းကျိန်လွှာကိုပြန် လည်တင်သွင်းနိုင်သည်။⁵³

⁴⁷ Section 4, 2014 Writs Law.

⁴⁸ Section 22, 2013 Writs Rule.

⁴⁹ Section 25, 2013 Writs Rule.

⁵⁰ Sections 7 and 8, 2014 Writs Law; Sections 27 and 28, 2013 Writs Rule.

⁵¹ Section 29, 2013 Writs Rule.

⁵² Section 32, 2013 Writs Rule.

⁵³ Sections 35-37, 2013 Writs Rule.

လျှောက်ထားသူနှင့်လျှောက်ထားခံရသူနှစ်ဦးနှစ်ဘက် ကိုစိစစ်ကြားနာပြီးနောက် အမိန့်ချမှတ်ဖို့ရန် အတွက် အပြီးသတ်ကြားနာဆုံးဖြတ်ရေးအဖွဲ့ကို ဖွဲ့စည်းလိမ့်မည်။(ဥပမာ-MOTC)⁵⁴ အပြီးသတ် ကြားနာဆုံးဖြတ်ရေး အဖွဲ့သည် အပြီးသတ်လျှောက်လဲချက်ကြားနာပြီးနောက်ယင်းနေ့၌ လည်းကောင်း၊ ရွှေ့ဆိုင်းချိန်းဆို သည့်နေ့၌ လည်းကောင်း လျှောက်ထားမှုနှင့်စပ်လျဉ်း၍ အမိန့် တစ်ရပ်ချမှတ်ရမည်။⁵⁵ ၂၀၁၄ခုနှစ်၊စာချွန်တော်အမိန့် လျှောက်ထားမှုဆိုင်ရာဥပဒေ ပုဒ်မ-၁၁ အရ ပြည်ထောင်စုတရားလွှတ်တော်ချုပ်၏ အဆုံးအဖြတ်သည် အပြီးသတ်အတည်ဖြစ်သည်။

(၃) သီးခြားသက်သာခွင့်အက်ဥပဒေ (Specific Relief Act)

သီးခြားသက်သာခွင့်အက်ဥပဒေကို MOTC အားတရားစွဲဆိုရန်အသုံးပြုနိုင်သည်။ ပုဒ်မ-၄၂အရ တရားဝင် အနေအထားကိုဖြစ်စေပစ္စည်းနှင့်စပ်လျဉ်းသည့်အခွင့်အရေးကိုဖြစ်စေ ရထိုက်ခွင့်ရှိသူတစ်ဦးဦးသည် မိမိအနေအထားကို သို့မဟုတ် မိမိအခွင့်အရေးကို ငြင်းဆိုသူ သို့မဟုတ် ငြင်းဆိုရန်အကျိုးလိလားသူအပေါ် တရားစွဲနိုင်သည်။ တရားရုံးသည် ထိုသို့ရထိုက်ခွင့်ရှိကြောင်းမိမိ၏သဘောအတိုင်းမြွက်ဟ ကြေညာနိုင် သည်။ထို့ပြင် တရားလိုသည် ထိုအမှုတွင် နောက်ထပ် သက်သာခွင့် တောင်းဆိုရန်မလိုဟု ပြဋ္ဌာန်း ထားပါသည်။နစ်နာသူ သည် မွက်ဟကြေညာပေးစေလိုမှုစွဲဆိုနိုင်ပါသည်။

သို့သော်လည်း ထိုကဲ့သို့တရားမစွဲဆိုမီ နစ်နာသူသည် လျှောက်ထားခံရသူ အစိုးရအဖွဲ့အစည်းသို့ ကနဦးသတိပေးအကြောင်းကြားစာပေးပို့ရမည်။ တရားမကျင့်ထုံးပုဒ်မ-၈၀တွင် ဤလိုအပ်သော အချက်များ ကိုပြဋ္ဌာန်းထားပါသည်။

နိုင်ငံတော်အစိုးရအပေါ်တွင်ဖြစ်စေ၊ အစိုးရအရာရှိတစ်ဦးအပေါ်တွင်ရာထူးအလျောက်ဆောင်ရွက် သည့် ပြုမူချက်တစ်စုံ တစ်ရာအတွက်ဖြစ်စေ၊တရားစွဲဆိုလျှင် ၂လအတွက် နို့တစ်စာပေး၍ ထို၂လ မကုန်မီအတွင်း တရားစွဲဆို ခြင်းမပြု ရ။၎င်းနို့တစ်စာ ဖြင့်ရေး၍

(က) အစိုးရအပေါ်တွင်စွဲဆိုသည့်အမှုဖြစ်လျှင် အစိုးရအတွင်းဝန်တစ်ဦးဦး (ယခုညွှန်ကြား ရေး မှူးချုပ်) သို့မဟုတ် ယခင် သက်ဆိုင်ရာ ခရိုင်ဝန် သို့မဟုတ် ကော်လိထွော် အရာရှိ (ယခုမြို့နယ်ကောင်စီ)

(ခ)ပြည်သူ့ဝန်ထမ်းဖြစ်လျှင် ၎င်းအရာရှိသို့စွဲဆိုခွင့်ရသည့်အကြောင်းအရာ၊ တရားလို၏ အမည်၊ နေရပ်နှင့် တောင်းဆိုသည့် သက် သာခွင့်များပါရှိစေရမည်။

⁵⁴ Sections 9 and 10, 2014 Writs Law; Section 40, 2013 Writs Rule.

⁵⁵ Section 43, 2013 Writs Rule.

အကြောင်းကြား စာအား အစိုးရဌာနမှ သတိပေးအကြောင်းကြားစာလက်ခံရရှိပြီး ၂လအကြာတွင် သတိပေး အကြောင်းကြားစာတွင်ဖော်ပြထားသော ကိစ္စရပ်များနှင့်ပတ်သက်၍ တစ်စုံတစ်ရာ ပြုလုပ် ဆောင်ရွက် ခြင်းမရှိပါက သက်ဆိုင်ရာတရားရုံးသို့ တရား စွဲဆိုတင်ပို့ရမည်ဖြစ်ပါသည်။

မွက်ဟကြေညာပေးစေလိုမှုလျှောက်ထားရာတွင် အမှုဖြစ်အကြောင်းခြင်းရာအပြည့်အစုံနှင့်မိမိတောင်း ဆိုလိုသည့် သက်သာခွင့်များကိုရှင်းလင်းစွာဖော်ပြထားသော အဆိုလွှာ၊ လျှောက်ထားခံရသူ၏ နေရပ်လိပ်စာနှင့် သမ္မာန်ထုတ်ဆင့်ပေးရန် တံဆိပ်ခေါင်းကပ်ထားသောလျှောက်လွှာတစ်စောင်၊ မိမိပူး တွဲတင်ပြလိုသော ပူးတွဲတင်ပြရမည့် စာရွက်စာတမ်း (Attachment Documents)၊ ရှေ့နေဖြင့် လျှောက်လွှာတင်သွင်းလို ပါက ရှေ့နေပါမူရင်း၊ (Power of Attorney)၊ ရှေ့နေလိုင်စင်မိတ္တူနှင့် မူရင်း ၊ လျှောက်ထားလွှာမူရင်းအပါအဝင် မိတ္တူ (၂) စောင် (လျှောက်ထားခံရသူအလိုက် မိတ္တူ၁စောင်စီ)၊ သတ်မှတ်ထား သည့်ရုံးခွန်တံဆိပ်ခေါင်း(court fee) တို့နှင့်အတူပူးတွဲ၍ သက်ဆိုင်ရာတရားရုံးသို့ လျှောက်ထားတင်သွင်းရမည်ဖြစ်ပါသည်။

နောက်ဆက်တွဲ(က)- မြန်မာနိုင်ငံအမျိုးသားလူ့အခွင့်အရေး ကော်မရှင်၏တာဝန်နှင့်လုပ်ပိုင်ခွင့်များ အပြည့် အစုံ (မြန်မာနိုင်ငံအမျိုးသားလူ့အခွင့်အရေးကော်မရှင်ဥပဒေ ပုဒ်မ-၂၂)

- သတင်းအချက်အလက်များ ဖြန့်ချိခြင်း၊ ပညာပေးခြင်းဖြင့် လူ့အခွင့်အရေးနှင့်စပ်လျဉ်း၍ အများ ပြည်သူ၏ အသိပညာအဆင့်အတန်းမြှင့်တင်ခြင်းနှင့် ခွဲခြားမှုပုံသဏ္ဍာန်အားလုံးကို တိုက်ဖျက်သည့် ကြိုးပမ်းအားထုတ်မှုများကို မြှင့်တင်ခြင်း၊
- လူ့အခွင့်အရေးနှင့် သက်ဆိုင်သည့် အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာနှင့် ပြည်တွင်းဥပဒေများအား လိုက်နာမှု ရှိ မရှိကို စောင့်ကြည့်လေ့လာရေး၊ မြှင့်တင်ရေးတို့နှင့်စပ်လျဉ်း၍ အောက်ပါတို့ကို ဆောင်ရွက်ခြင်း-
 - နိုင်ငံတော်က ပါဝင်ချုပ်ဆိုသင့်သည့် အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာလူ့အခွင့်အရေးစာချုပ်များကို အစိုးရအဖွဲ့သို့ အကြံပြုတင်ပြခြင်း၊
 - တည်ဆဲဥပဒေနှင့် အဆိုပြုထားသည့် ဥပဒေကြမ်းများသည် နိုင်ငံတော်က ပါဝင်ချုပ်ဆိုထားသည့် အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာလူ့အခွင့်အရေးစာချုပ်များနှင့် ကိုက်ညီမှု ရှိ မရှိကို လေ့လာသုံးသပ်ပြီး လူ့အခွင့်အရေးမြှင့်တင်ရေးနှင့် ကာကွယ်ရေးအတွက် ပြဋ္ဌာန်းသင့်သည့် ဥပဒေများနှင့် အခြားဆောင်ရွက်သင့်သည် များကို အစိုးရအဖွဲ့မှတစ်ဆင့် ပြည်ထောင်စုလွှတ်တော်သို့ တင်ပြခြင်း၊
 - နိုင်ငံတော်က ပါဝင်ချုပ်ဆိုထားသော အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာလူ့အခွင့်အရေး စာချုပ်များပါ ပြဋ္ဌာန်းချက် များအရ တင်သွင်းရန်တာဝန်ရှိသည့် အစီရင်ခံစာများ ပြုစုရာတွင်လည်းကောင်း၊ အဆိုပါ အစီရင်ခံစာ များတွင် ထည့်သွင်းဖော်ပြသင့်သည်များနှင့်စပ်လျဉ်း၍လည်းကောင်း အစိုးရအဖွဲ့အား ပံ့ပိုးကူညီခြင်း။
- လူ့အခွင့်အရေးဖောက်ဖျက်ကြောင်း တိုင်တန်းချက် သို့မဟုတ် စွပ်စွဲချက်နှင့်စပ်လျဉ်း၍ စိစစ်ပြီး စုံစမ်းစစ်ဆေးခြင်း၊

- တိုင်တန်းချက် သို့မဟုတ် စွပ်စွဲချက်အရဖြစ်စေ၊ သတင်းအရဖြစ်စေ လူ့အခွင့်အရေး ဖောက်ဖျက်မှု ဖြစ်ပွားကြောင်း သိရှိရသည့်နေရာသို့ သွားရောက်စစ်ဆေးခြင်း၊
- လူ့အခွင့်အရေးဖောက်ဖျက်မှု ဖြစ်ပွားသည့်နေရာသို့ သွားရောက်စစ်ဆေးခြင်းနှင့် အကျဉ်းထောင်၊ အကျဉ်းစခန်း၊ အချုပ်ခန်းများနှင့် အစိုးရ သို့မဟုတ် ပုဂ္ဂလိကထိန်းသိမ်းစောင့်ရှောက်ရေးစခန်း၊ ဌာန များသို့ အကြောင်းကြား၍ သွားရောက်စစ်ဆေးခြင်း၊
- သက်ဆိုင်ရာအရပ်ဘက်အဖွဲ့အစည်း၊ စီးပွားရေးအဖွဲ့အစည်း၊ အလုပ်သမားအဖွဲ့အစည်း၊ တိုင်းရင်း သားအဖွဲ့အစည်း၊ လူနည်းစုများ၊ ပညာရပ်ဆိုင်ရာအဖွဲ့အစည်းတို့နှင့် သင့်လျော်သလို တိုင်ပင် ဆွေးနွေး ခြင်း၊
- ကမ္ဘာ့နိုင်ငံအားလုံး၏ လူ့အခွင့်အရေးအခြေအနေကို ပုံမှန်သုံးသပ်သည့် လုပ်ငန်းစဉ် အပါအဝင် အခြားအမျိုးသားအဆင့်၊ ဒေသအဆင့်နှင့် နိုင်ငံတကာအဆင့် လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ ယန္တရားများနှင့် သင့်လျော်သလို တိုင်ပင်ဆွေးနွေးခြင်းနှင့် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ခြင်း၊
- ပြည်ထောင်စုလွှတ်တော် သို့မဟုတ် ပြည်သူ့လွှတ်တော် သို့မဟုတ် အမျိုးသားလွှတ်တော် သို့မဟုတ် အစိုးရအဖွဲ့က ကော်မရှင်သို့ ရည်ညွှန်းပေးပို့သော ကိစ္စရပ်များနှင့်စပ်လျဉ်း၍ ပြန်လည် ဖြေကြား ခြင်း၊
- လူ့အခွင့်အရေးမြှင့်တင်ရေးနှင့် ကာကွယ်ရေးတို့နှင့်စပ်လျဉ်း၍ နိုင်ငံတော်သမ္မတက သီးခြားရည် ညွှန်းသောကိစ္စရပ်များကို ပြန်လည်ဖြေကြားခြင်း၊
- ကော်မရှင်၏ ဆောင်ရွက်ချက်များနှင့်စပ်လျဉ်း၍ အစီရင်ခံစာများပြုစုခြင်းနှင့် သင့်လျော်သလို ထုတ်ပြန်ခြင်း၊
- ကော်မရှင်၏ တာဝန်တစ်ရပ်ရပ်ကို အကောင်အထည်ဖော်ဆောင်ရွက်ရာတွင် ဆက်စပ်မှုရှိသည့် သို့မဟုတ် အထောက်အကူဖြစ်စေမည့်လုပ်ငန်းများကို ဆောင်ရွက်ခြင်း၊
- နိုင်ငံတော်၏ လူ့အခွင့်အရေးအခြေအနေနှင့် ကော်မရှင်၏ဆောင်ရွက်မှုများ၊ လုပ်ငန်း တာဝန်များနှင့် စပ်လျဉ်း၍ သင့်လျော်သည့် အကြံပြုထောက်ခံချက်များ ပါဝင်သော နှစ်ပတ်လည်အစီရင်ခံစာကို နိုင်ငံ တော်သမ္မတနှင့် ပြည်ထောင်စုလွှတ်တော်သို့ တင်ပြခြင်း၊

လိုအပ်ပါက လူ့အခွင့်အရေးကိစ္စနှင့်စပ်လျဉ်းသည့် အထူးအစီရင်ခံစာများကို နိုင်ငံတော်သမ္မတထံ တင်ပြခြင်း။